

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Qvi ... Illas Omnes Complectitvr Historias, Qvæ Post Secvndam Sex
Tomorvm Editionem ...

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1586

VD16 ZV 1269

XVI.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77432](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77432)

DE S. QVADRATO EPISCOPO. 139
VITA B. QVADRATI ATHENIENSIS
 EPISCOPI APOSTOLORVM DISCIPVLI, PER DIVVM
Hieronymū presbyterū scripta. Habetur in libro eius de Viris illustrib.

QVADRATVS Apostolorum discipulus, Publio Athenarū 26. Maij.
 Episcopo ob Christi fidem martyrio coronato, in locum eius
 substituitur, & Ecclesiam grandi terrore dispersam, fide & indu- S. Quadratus ordina-
 tur Episcopus.
 stria sua congregat. Cumq; Hadrianus Athenis exegisset hyemē,
 inuisens Eleusinam, & omnibus penē Græciæ sacris initiatus, de-
 disse occasione[m] his qui Christianos oderant, absque praecepto
 Imperatoris vexare credentes: porrexit ei librum pro religione
 nostra compositum, valde vtilem, plenumque rationis & fidei, & Apostolica do-
 ctрина dignum: in quo & antiquitatem suæ ætatis ostendens, ait, plurimos à se visos
 qui sub Domino varijs in ludæa oppressi calamitatibus sanati fuerant, & qui à mor-
 tuis resurrexerant.

I V N I V S.

DE S. MARTIALE EPISCOPO LEMOVICINENSI, VT HABETVR IN LIBRO DE GLO-
 ria Confessorum S. Gregorij Turonem. Episcopi cap. 27.

MARTIALIS sanctus Episcopus à Romanis missus Iunij 2.
 Episcopis, in vrbe Lemouicina predicare exorsus est. Euer- S. Martialis fit Episcopus.
 sisque simulacrorum ritibus, repleta iam credulitate Dei
 vrbe, migravit à seculo. Erant tunc temporis cum eo duo
 Presbyteri, quos secum ab Oriente adduxit in Gallias. Ve-
 rum vbi completi sunt dies eorum, vt & ipsi vocarentur
 de hoc seculo, coniunctis sarcophagis, in eadem crypta, in
 qua sanctus Episcopus, sunt sepulti. & vnus quidem parie-
 ti proximus, alter verò contiguus erat, super terram tamē
 vterque stabat, sed non poterat alteri propter illum, qui primus erat, honor impen-
 di, hoc est, non ipsa palla expandi poterat, non lumen accendi. Quòd cum incola
 loci molestè ferrent, quodam mane accedentes ad cryptam, inuenerunt sepulcra
 diuersis parietibus esse locata, & sic accessus liber ad vtrunque sepulcrum patuit. Eccē quo-
 modo anti-
 quitus san-
 cti honorā-
 bantur.

**VITA SANCTI BENNONIS MISS-
 NENSIS ECCLESIAE DECIMI EPISCOPI, ET CONFESSO-
 ris, vitæ sanctitate & miraculorum gloria præclari, conscripta per Hero-
 nymum Emser, sacrorum Canonum Licentiatum. Epistolam verò
 dedicatariam, & indicem capitum, pro more omisimus,
 quòd ad vitæ historiam non
 pertinerent.**

P R A E F A T I O.

Beatissimi patris Bennonis Bennopolitani, insignis Ecclesiæ Miss-
 nensis decimi quòdam Episcopi vitam descripturus, operæ pre-
 cium duxi ante omnia vrbis ipsius Missnæ situm, originem ac ve-
 teris ecclesiasticæ disciplinæ, in hac vsque tempora seruata ve-
 stigia, literis demandare: tum quòd id à nemine prius attenda-
 tum: tum quòd indignum sit, eam vrbem apud exteros esse in-
 cognitam, quæ caput & mater est populi Missnensis, Germano-
 rum omnium (quòd cum pace tamen aliorum dixerim) facilè principis: nedum Populi
 Missnensis
 præfatiã.

Agri Misenensis fertilitas.

foli ubertate & bonorum omnium abundantia, verum etiam vrbaneitate, ac moribus nitidissimis. Est enim idem populus Misnenis peculiariter in superos plus, in hospites liberalis: domi splendidus, foris compositus: ager verò non solum Cere & Baccho, sed & auro & argento luxuriat. Ex gemmis adamanta, beryllum, iaspida, amethystum, topazion, ac vniones parturit. Stanno, ferro & vniuerso ferè metalli genere scaturit: marmor præterea gignit, & omnium nouissimè repletum electrum ac succinum. Flumina colligit ratibus ac nauibus petua, Albim Germaniæ olim terminum, Muldam, Tschoppen, Ellestram, & alia quam plurima: torrentes verò ac riuulos penè innumeros. Nec desunt illi syluæ caduæ, & nemora stabula alta ferarum: nec læta pecoribus pascua, & florida prata. Aëris quoque tanta fruatur temperie, vt & crocum & nonnullos alios peregrinos fructes, non inuitè etiam nutriat. Huc ego tam mites ac placidos Misnenis populi mores, tam quæ formosa corpora referenda censeo. Siquidem Aristotele etiam teste, haud parum refert, hac vel illa celi facie homines procreari. Domos hic ædificant, vel scilicet

Vrbium quæ rursus prærogatiua Lips.

Dresda.

li lapide excisas, vel coctili compactas. Vrbes quoque singulæ prium quid habent venerabile, & in quo cæteras antecellant. Equibus Misna caput, sede pontificali, & arce in summum vsque verticem mirè testudinata insignis est. Lips studio sapientia: clara, trinundinali etiam mercatorum conuentu longè tempore condite, & à singulis montibus cognominatæ sunt. E quibus omnium amplissima Sanctæ Annæ vix duodecim ante annis, quàm ista scriberemus, sylua fuit. Mirum est, (vt domos taceam, tantum murorum ambitum, tor turres ac moenia, tam eriguo tempore potuisse erigi. Verùm de felicitate atque affluentia terræ populi quæ Misnenis, hæc tenus: nunc verò ad ipsam vrbem reuertamur.

Mons Sanctæ Annæ.

Henricus Auceps fundator ciuitatis Misnae.

Cuius prima fundamenta posuit Henricus cognomento Auceps, primus & ipse apud Germanos (Blondo Flauio, Aenea quæ authoribus) Imperator augustus: vir insignis pietate ac modestia. Cui aucupis nomen idcirco fuit inditum, quòd ij, qui eum, principum delectu, ad imperium capeendum accerserent, offenderint simpliciter auibis tendentem insidias. Nec factò tam humili diuinæ providentiæ mysterium defuit. Siquidem is paulò post auum omnium cepit Regiam Romanam puto Aquilam: ipsum quæ Romanum Imperium magna tum sua ipsius, tum filij Ottonis primi virtute, ad perpetuam Germanorum gloriam vendicauit. Licet autem Italici quidam scriptores egregium hunc aucupem nostrum inter Imperatores non recenseant: (eò quòd Italiam non fuerit ingressus, cotonam quæ Pontificijs manibus de more imponendam non suscepit) si tamen quis causas secum pensitauerit, quibus ille motus vrrunque posthabuit, facile patebit, iniuste nimis eas ob res, virum omni imperatoria virtute præditum, solo Imperatoris priuari nomine. Nam quòd in Italiam non fuerit profectus, his eum verbis Francorum excusat historia dicens, quòd intantum Dei cultum, defensionem inopum ac viduarum, necnon seruandæ pacis disciplinam, omni seculari dignitati præulerit, vt nullam circa Tyrannos ab Italia fugandos (qui quasi mercenarij, conducentij, alter alteri succedentes laniabant Imperium) operam dare possent. Coronam autem etiam vltro oblatam capiti suo imponere abiurauit, indignè ratus in dè gloriam aucupari, vnde Christus Rex suus fuisset illusus. Quod si in Germano damnant Itali: cur non itidem in suo Tito quem cum gentes finitimæ ob victoriam Iudaicam coronare vellent, tali honore (vt scribit Philostratus) indignum se esse respondit. Non enim se ipsum talium operum fuisse auctorem: sed Deo, iracundiam suam contra Iudæos demonstranti, suas præbuisse manus. Quem Apollonius ille Tyaneus vehementer in dè commendans, virum ingenio & modestia abundantem esse, restatus est. Sicut igitur nec Tito obfuit hoc eius modestiæ exemplum, quo minus Imperator haberetur: ita nec Henrico nostro obitare poterit, quin Imperatorum albo dignissimè veniat adsciscendus.

Initium ciuitatis Misnae.

Eius igitur imperij anno decimo, humana salutis D. CCCC. XXX. dum Albrisipam contra barbarorum insultus cõmuniendo, oberraret: captus saltibus & amoenitate montis istius, quem adhuc Misna occupat, vrbem ibidem felicibus edificare cepit

SURIUS

q. ber
Kober
RVIII
5

cepit à spicijs. Cui à riualo Missin, qui ad pedem montis ab Aquilone profluit, nomen imponens, tutum eam deinceps habuit contra hostes praesidium, eò quòd mons ille ex altera parte Albim fluium haberet per maximum: ex altera verò duobus alijs montibus totidemque conuallibus, veluti fossis quibusdam, natura esset munitus. Est autem vrbis Missinæ idem ferè, qui & totius patriæ situs. Orientem enim Albis fluius excipit: Meridiem Bohemia, Septentrionem Saxonia vendicat: Occidens verò Thuringos respicit. Hæc igitur vrbis Missinæ origo, hic situs est. Conditor ipsius, anno dehinc tertio cum Hungaris, tunc paganis Saxoniam populantibus, bello congressus apud Merseborg Thuringorum memorabili eos clade fudit: & tributum, quod illis hucusque pendit solitum erat, in pauperes ac pios ecclesiarum vsus elargitus est. Centum millia Hungarorum eo bello desiderati sunt, plures ducti captiui, plurimi fuga clapsi. Imperator post tam insignem victoriam, secum animo conceperat, in vrbe Missinensi, cuius tempore Hungarici belli, opportunè vsus fuerat, pontificalem statuere sedem: verum post multa virtutis documenta immatura morte peremptus est, negotium filio suo Ottoni cognomento Magno perficiendum reliquit.

Hic, vt vir erat omni pietate conspicuus, diuiniq; cultus obseruantissimus, patris mandata haud segniter implens, Cathedralem quæ adhuc extat, ponere cepit Ecclesiam: Deo Opr. Max. D. Iohanni Apostolo, & Donato Episcopo ac Christi martyri dicendam. Cui terminos posuit fontem Oderæ fluminis: ab eoque recta via vsque ad caput Albis, & dehinc ad occidentalem plagam, vbi confinium est duarum regionum, Bohemiæ videlicet ac Nisicensis: indeque per syluam occidentem versus vique ad os Muldæ, & sic deorsum per vtranque Muldæ ripam, donec is rursus se in Albim exonerat. Horumque locorum homines & eorum fortunas, cum omnem elemento terræ, frugum, pecudum, omnibusque diuitijs ac bonis, tam presentibus quam futuris, autoritate & sub diplomate Iohannis XIII. summi Pontificis dictæ Ecclesiæ Missinensi donauit ac consecrauit. Qua tanta Imperatoris liberalitate motus idem Pontifex, vt liberaliter & ipse erga eum ageret, pulcherrimum nouæ Ecclesiæ Missinensi priuilegium tradidit: vt videlicet à primaua sui origine libera, nulli in perpetuum subesset, siue Patriarchæ, siue Metropolitanæ, aut cuiquam quouis titulo vel honore prædico, nisi ipsi & successoribus suis Romanis Pontificibus. Ecclesiæ hoc modo constitutæ Imperator Burckhardum quendam, primum destinauit Episcopum, virum venerabilem & multa religione insignem. Qui statim à Iohanne prædicto simul cum episcopo ipso confirmatus, Collegium instituit Canonicorum & sacerdotum Christi: qui instar temporum suorum, primo omnia habere communia, simulq; vna vesci mensa, & in vno condormire loco. Canonicas horas & diuina omnia pariter, & cum multa celebrare dignitate ac reuerentia: Neque in choro, neque extra chorum aliud agere, quam vel orare, vel supinis in cælum rapi oculis ac manibus, nulla data in eodem loco (quæ multorum consuetudo est) confabulandi licentia. Qui mos in hodiernum vsque diem in Ecclesiâ Missinensi piè sanctèque adseruatur. Vbi enim sacerdotes nulla ad Chorum necessitate adstringuntur, in abditißimos angulos sese penetrant, & secretiora quæque templi loca perentes, aut genu flexo, aut toto prostrati corpore proni adorant. Idem etiam Burckhardus vehemèter desiderans, Clerum Ecclesiæ suæ, sicuti morum vitæque honestate, ita habitu quoque à cæteris discerni, primum pallio nigro, linea veste superiniecto illos vti docuit. Quo quidè amictu hodie etiam incedunt, non tamen nisi stans anni temporibus, & præcipuè esurialibus Quadragesimæ ferijs. Pari cura & sollicitudine subsecuti Burckhardum Antistites, in primis tamen Heico, Gerundus, Bruno secundus, V Vitigo, & is à quo cœpimus Benno: omnes e quidem sanctitate vitæ spectabiles, omnem ecclesiasticam disciplinam ac honestatem ibidem plantauerunt, & ad posteros transmiserunt.

Licet autem interiecto tempore, communis Cleri Missinensis vita, in propriam ac priuatam sensim abierit: ex pristina tamen illa diuini cultus amulatione & obseruantia non solum nihil remissum est, verum etiam semper magis ac magis creuit in eo loco religio. Argumento cuius est, quod sicut veteris Cleri Missinensis deuotione ac vitæ sanctimonia capti olim Imperatores Henrici, secundus, tertius, ac item quartus, Ecclesiæ Missinensi vltra Ottonum munificentiam, castella donarunt VVutrze, Buche, Bock, Gedau, Bresznitz, & alia non parum multa: ita etiam in cly-

Missinæ
situs.Victoria
henrici cò
tra Hunga
ros.Mors Hen
rici
Otto I.Ecclesiæ
Cathedra
lis funda
tio.
Terminus
Missinensis
Ecclesiæ.Priuilegi
um & ex
ceptio
Missinensis
Ecclesiæ.Burckhardus
primus
episcopus.Cleri Miss
inensis lau
dabilis cò
suetudo.Heico, Ge
rundus, Bru
no 2. V. Vi
tigo & Ben
no episco
pi Missin
enses.Henrico
ri donatio

ti

Principū ti Missnæ principes, non cessante antiqua Cleri consuetudine, non cessarunt & ipsi antiquorum Imperatorum vestigia sectando Ecclesiam Missnensem in hodiernâ vsque diem semper magis ac magis ornare, varijs structuris, altaribus, sacellis, ac eorum ministris, & donarijs ex auro & argento, gemmis & alijs preciosis rebus ac muneribus. Templum enim duplo quàm olim fuerat augustius eorum opera & impensa edificatum est, iunctumque in fine sacellum, vbi Mausoleum, & communis eorum sepultura: in quo etiam veteres pendent exuuiæ, & rapta ex hostrophaea. Nec omittendum hoc in loco, quândo de incremento agimus religionis & diuini cultus ecclesiæ nostræ Missnensis, quòd cum olim certis ac stans solummodo horis diuina in ea legerentur officia, hodiè nulla hora, nullum tempus siue diurnum siue nocturnum, neque aliquod diei aut noctis spatium à cantu & Drogum Germaniæ, verum etiam vrbis Romæ basilicis & sacris ædibus omnibus non solum est: solaque ex omnibus terrenis phanis ac delubris celestem illum ac supramundanum Angelorum concentum æmulatur ac repræsentat, vbi patiter sine intermissione dulces resonare sonos, sacra nostra Theologia testante didicimus.

Nè verò cui mirum videatur quoniam tenore id fieri queat, omnem tam tenuem cultus ordinem hic opportunè subijciendum duximus, modò facessant natura, li illi critici & Latinæ linguæ pensculatores ac Momi: quoniam res ista non Tullianis Gellianisve verborum lenocinijs, sed ecclesiasticis nominibus nobis agenda erit, nè dum figuris circumlocutionibusque laboremus, obscurior interim fiat intentio nostra. Principio igitur, vt diem Atheniensem more à meridie exordiamur, vbi iam duodecima meridianis diei hora insonuit, Scholastici quidem pueri minores præcinent Vigiliis: (sic enim hodiè vocantur preces ac hymni isti, quas pro defunctis manibus Deo offerimus) quibus exactis, ilicò adfunt constituti ad hoc Flamines octo, quos principum Capellanos vocant: quia in eorum sacello primò etiam Vigiliis, indè Vesperas ac Completorium canunt Deæ matris. Hisin secundam vsque ferè horam (minoris enim solarij computum hic sequimur) protractis, Canonici & vniuersus clerus, suas etiam sine mora Vigiliis (vbi dies postulat) mox pensum legitimum, Vespertinam videlicet synaxim ac Completorium pro tempore absoluunt. Succedit his euestigio alia quædam psallentium secta, (Grabatos vulgò nuncupant eò quod iuxta grabatum siue sepulcrum principum consideant) qui & ipsi Vigiliis primò, dehinc Vesperas etiam ac Completorium alternis diebus, modò de passione Christi, modò de Compassione Virginis matris, tertio quoque die historiam Transfigurationis decantant. Et hi quidem eorum pensum vsq; in secundam aut tertiam noctis vigiliam producant. Illis abeuntibus superueniunt Octauiani, sic dicti, quia ab octaua noctis hora inchoantes, reliquò tempus ad intempestam vsque noctem psallendo continuant. Horum laborem maior item chorus excipiens, matutinale obsequium, medio noctis silentio, canore peragit. Interim alius paratur Grabatorum ordo: qui horas suas, secundum quod vesperi orsus est, persequitur. His rursus subeunt principum Capellani, (vt eorum vtar vocabulis) Matutinas, ac reliquas Magnæ deæ horas, tum primam de ea Missam, (est id summum Christiani sacrificij genus) & item alteram pro mortuis ordine suo quotidie celebrantes. Quibus expeditis, pueri illi Scholastici in choro maiori, sicuti ferò Vigiliis, ità manè etiam mortuorum sacra facientem cantillando adiuvant. Vbi dies illuxit, Primæ ac reliquæ diuinorum horæ, vt tempus exigit, concinnè etiam aguntur. Et antè summum sacrificium, vt in plurimum duæ tresve Missæ solenniter antecedunt, glorioso Christi Corpori, aut victrici ipsius Cruci, seu dijs tutelariis (quos patronos vocant) destinata. Sacris omnibus litatis, reliquum tempus vsque in duodecimam denuò meridianis diei horam psalmodum carmine sine cessatione perficitur. Eodem momento, negotium eadem serie assiduis iteratur viciibus, damnato in perpetuum silentio.

Opus hoc tam præclarum Ernesti & Alberti fuit principum Saxoniarum Ducum & Missnæ Marchionum & cæt. Hi duo fratres clarissimi germana deuotione ac pietate, tam gratum cælo obsequium meditati, communi ære & impensa ministris horatim variantibus perpetua fundauerunt stipendia: digni ob hoc, vt qui sua tam hilariter Deo contulerunt, mercedem ab eo recipiant æterna retributionis. Siquidem in hoc veterum Germanorum principum, antiquum erga suos peros

Nota de cultu diuino, qui fit in ecclesia Missnensi die ac nocte.

SURIUS

q. 108
"108"
RVIII
5

Perpetui cantus ordo ac tenor.

Schotti.

Grabati.

Octauiani

Alius Grabatorum ordo.

Missæ summæ Christiani sacrificij genus.

Fundatores huius perpetuæ decantationis.

peroszelum, quasi iam abolitum reuocantes, filijs etiam suis ac nepotibus exempla reliquerunt diuini cultus semper magis ac magis propagandi: Fuit eorum alter Ernestus scilicet Romani Imperij Elector, cui Romæ olim à Sixto quarto aurea donata rosa est: quam ille Ecclesiæ Misnensi rediens pro munere dedit: vbi inter sacras templi reliquias, quæ ibidem plurimæ habentur, & quidem preciosissimæ, dignè custoditur. Alter verò Albertus eiusdem Imperij in Frederico III. tunc ferè collapsi restaurator ac propugnator fidelissimus, nil habuit antiquius, quàm idem Imperium Romanum, veterum Germanorum virtute nobis partum, totis tueri viribus, ac ab omni externa vendicare iniuria. Pro quo neque rebus suis, neque proprio pepercit sanguini. Primus hic Frisios & sibi & Romano subingavit Imperio: cui etiam Innocentius VIII. in partibus inferioris Germaniæ tunc belligeranti rosam ex solido auro conflatam vitro transmisit, in testimonium virtutis & rerum benè gestarum. Misit & Epistolam, in qua eum dexteram Imperij manum appellans, laudibus in calum vsque extulit. Principis istius tam in pace quàm in bello virtutem ac gloriam hic enarrare, neque facultatis nostræ est, neque præsentis instituti.

Laus Ernesti.

Præconiū Alberti.

Is Frisios Romano subdit Imperio.

Epilogus.

Ad Ecclesiæ igitur Misnensem nobis redeundum est: in cuius meditullio corpus eius, de quo agitur, venerandi scilicet patris Bennonis, omni auro ac gemmis preciosius honorificè depositum supra CCC. modò annos, crebris in Christo virtutibus ac miraculis coruscat. Id quod pensiles illic tabellæ votiuæ que mœna affatim ostentant. Cuius nos vitam, & exantlatos pro Christo labores, conuerfamque ab eo magna ex parte Sclauorum gentem, & miracula tot retrò seculis in hunc vsque diem continuata, ad honorem summi Dei conscripturi, feliciter agrediamur.

VITÆ HISTORIA.

CAPVT I. De origine & natalibus ipsius.

INTER claras Saxonie ciuitates ea, quæ nunc vulgo Hyldesheim, olim Bennopolis dicta est, à Bennone quodam (vt aiunt) conditore Phrisio: hinc diuo Bennoni nostro nomen, hinc Bennopolitano cognomen est. In ea enim vrbe à teneris annis educatus, & sacra veste indutus, in eum creuit virum qualem Deo propitio perscripturi sumus. Pater ipsius Comes fuit Saxonie, nò longè à Goslaria habitans: mater verò Bezela, quasi benè zelans seu bonus zelus dicta est. Hi ambo cum voluntatem facerent altissimi, & in lege Dei sui fideles peristerent, duos illis Dominus dedit filios: Christophorum, qui patri in Comitatu postea successit: & Bennonem hunc nostrum, qui abdicato (vt dicemus) seculo, Christi quàm mundi huius Comes esse maluit. Horum autem duorum fratrum mentionem faciunt literæ Henrici III. (quæ habentur Goslariæ in monte S. Petri, confirmatæ postea per Adolphum Regem) his verbis. Henricus diuina fauente clementia Rex: Omnibus Christi nostrique fidelibus, tam futuris, quàm præsentibus notum esse volumus, qualiter nos, ob interuentum & petitionem dilectæ genitricis nostræ Agnetis Imperatricis Augustæ, quoddam prædium, quod fuerat Christophori Comitis, suique fratris Bennonis nostri Capellani, in villa Partimles, sita in pago Northdoringen, ad altare sancti Petri, quod est in orientali plaga villæ Goslariensis, in monte qui dicitur Mons S. Petri, &c. in proprium tradidimus, condonamus &c. Data tertio die Martij, Anno Dominicæ incarnationis M. L. X. II. Anno verò ordinationis nostræ octauo, Regni sexto, vitæ duodecimo. Hæc ibidem fideliter excerpta sunt. Quòd autem Bennonem noster in eisdem literis Capellanus dicitur regius, causa est, quia eo tempore Canonicus fuit Goslariensis Ecclesiæ: quæ & ipsa Capella tunc regia, & Canonici ipsius omnes pro regis Capellanis (vt eorum vtat vocabulis) habiti & nominati sunt. Id quòd in fra suo loco planius enarrabimus. Hæc autem idcirco hic prælibanda duxi, vt nullum lector scrupulum in ipso præsertim historiæ vestibulo relinquerem, simulque tam claros diui Bennonis natales, multis hætenus ob vetustatem

Bennopolis nunc Hyldesheim.

S. Bennonis parentes & patria.

Literæ Henrici III.

S. Bennonis Capellanus regius.

tempo-

temporum incognitos, in lucem aliquando ederem. Caterum priusquam vltimis progrediar, haud absurdum erit nominis ipsius rationem exponere: & quot eo nomine viri fuerint illustres, paucis saltem attingere.

CAPVT II. Quid Bemo significet, & quot eius nominis fuerint celebres.

S. Benno
Osnabur-
gensis Epi-
scopus.
Benno Ol-
denburgē-
sis Episcopus.
De mona-
sterio San-
cti Michaelis
in Hylde-
sheim.
Benno Tra-
iectensis E-
piscopus.

Benno veteri Sclauorum lingua idem esse dicitur quod latine Benedictus. Floruerunt autem hoc nomine viri non in celebres: vnus quidem Episcopus Osnaburgensis, ob vitæ meritum in Sanctorum numerum relatus. Alter Oldenburgensis antistes, vir opere & sermone potens, qui à Sclauis infidelibus sede pulsus, ad beatum Bernvvardum Episcopum tunc Bennopolitanum exul & profugus diuertit: à quo benignè susceptus & hospitio dignatus, tandem in consecratione Monasterij sancti Michaelis, quod idem beatus Bernvvardus sua pecunia in parte Septentrionali ciuitatis Hyldeſheimensis à fundo extruxerat, pressura populi exanimatus, in eodem loco sepultus est, non sine opinione etiam sanctitatis. Episcopium eius tractu temporis ad Lubecam ciuitatem maritimam translatum est. Tertius Traiectensis Ecclesiæ præful exiit, publicis principum conuentibus & grauioribus regni negotijs ab Henrico III. propter singularem eius industriam frequenter adhibitus. Quartus Dux fuit Saxonix tempore Ottonis I. optimus quidem princeps, & Ecclesiarum strenuus defensor, præcipue contra Sclauos fidem nostram tunc passim oppugnantes. Alios item fuisse Bennones præter eos quos memorauimus, satis constat. Nostri tamen incepti non est singulorum nomenclaturam hinc ponere, quibus tot fuisse insignes abundè sufficit.

CAPVT III. Obiter de Sclauis

Sclauus vn-
de primò
digressi.

Quia in Sclauorum mentionem incidimus, scitu dignum est eam gentem (sive ex Scythia olim, vt sentire videtur Sabellicus, sive aliunde digressam) non solum Illyrium, Histriam & Dalmatiam, verum etiam Septentrionem versus, magnam Saxonix partem, & omnem fere cetero rem Aquilonaris Oceani oram, ab Albi flumine vsque ad mare Balthicum armis sibi vendicasse. Quorum qui Nardauingi dicti sunt, Thetmarciam, Sturmariam, Ducatum Holsatensem, & Hamburgam ciuitatem maritimam quondam occuparunt: Rani, qui & Rugiani, Lubecam, Sunden, VVismariam & finitimas vrbes: post quos Pomerani & Obotriti, qui tunc Magnipolensis: Brizani & Stoderani, nunc Huelburgenses & Brandenburgenses: suas singuli posuerunt sedes. Qui deinde trans Albi Nisici ac Luitici, (quos Lufatios hodie vocamus) citra Albim verò vsque ad Salam Thuringorum fluuium, Sorabi appellati sunt. Omnia enim ea loca Sclaui olim sibi vsurpauerant. Sed & Bohemos ipsos & Polonos aduentitios ac origine fuisse Sclauos, Aeneas Syluius, non contemnendo inter historicos fidei author est. Quæ idcirco huic operi nostro inferenda putauimus, quoniam cum in omnibus his Christo conuertendis non pauci olim sanctissimi viri Episcopi, presbyteri ac monachi, alij alijs in locis defudauerint, donec gelidum hoc Aquilonis frigus calore verbi Dei fuerit resolutum: præcipue tamen noster hic Benno pro eis, qui vtranque Albi ripam in dicecesi sua circumfederant, ab errore suo reuocandis sedulam nauauit operam, eorumque plurimos crebris suis sermonibus ac signis ad fidem conuertit, quemadmodum suo loco dilucidè comprobabimus. Nec fugit me, ob hanc ipsam fortè causam diuum Bennonem à multis hucusque Sclauum fuisse creditum: verum falsam hanc vulgi opinionem infrà etiam diluam. Modò coeptam profequamur historiam.

Nardauin-
gi.
Rani seu
Rugiani.
Obotriti.
Brizani.
Stoderani

Iste Aene-
as Syluius
postea fa-
ctus est Pö-
tifex, Pius
II. vocatur.

S. Benno
non fuit
Sclauus.

CAPVT IIII. De pueritia & educatione beati Bennonis.

Bernvvar-
dus Episco-
pus Benno-
polititanus.
Psal. 110.
VVigerus
præceptor
Bennonis.

Editus in hanc lucem Benno noster humanæ salutis anno M. X. cum annum ætatis ageret quintum, puerulus adhuc, traditus est in obsequium præfati sancti Bernvvardi Bennopolitani Episcopi: qui etiam ipse ex illustri Comitum sanguine procreatus, Bennonis nostri consanguineus fuit & affinis. Quamobrem memor illius quod scriptum est, Initium sapientiæ timor Domini: puerum ei traditum primùm omnium timere fecit Deum: eique literario mox studio eruderando, præceptorem dedit VVigerum Prapositum Monasterij sui S. Michaelis, virum moribus ac literis apprime decoratum. Sub cuius disciplina breui tantum profecit, vt optima puer indole ingentem de se spem polliceretur. Nam vt ætas illa erudita fuit, & humana colebat studia: id quod ex pluribus eius tempo-

SURIUS

q. ber
Mober
RVIII
5

ris viris, discretissimis & eorum monumentis videre licet: ita V Vigerus noster puerum sibi commissum non passus est à politionibus abhorreere studiis: primoq; in duceendis formandisq; literarum apicibus antiquis, & his quæ hodie per Veneros impresores in usum fevocatae sunt, cum luculenter instituit: quemadmodum literarum manu sua conscriptarum, & apud ecclesiam suam Misnensem in hodiernum usque diem servatarum facile arguunt: dein de carminibus etiam eum exercuit, non tamè nisi diuinis & omni verborum obsecratione carentibus. Nec difficili puer Minerua versu iudicare & hymnos componere didicerat. Quare cum omnes, tum maximè patronum suum sanctum Bernvardum sibi plurimum deuinxerat, eratque tam celo, quam hominibus gratissimus.

Littere poetice.
S. Benno verificatae didicit.

CAPVT V. De agrotatione & morte beati Bernvardi.

SANCTUS verò Episcopus Bernvardus extrema iam vitæ senectâ febribus correptus, ad eò pertinaciter agrotare cœpit, vt toto decubaret quinquennio. Quo tempore vnico illi solatio erat puer Benno, modò poetando, modò legendo, modò disputando. In primis autem pergratum illi erat diligentissimè pueri obsequium, qui nec momento quidam à senectate abiit. Cum verò iam finis instaret beatissimi patris Bernvardi, vocato puero vnà cum V Vigero pedagogo suo, oratione ad eum vsus est huiuscemodi: Vides mi fili assidua me febre confectum, & sinistra hanc corporis valetudinem & quicquid aduersi fuit ad finem vsq; constanter pertulisse. Neque enim ad Deum redire possumus, nisi tribulationum & aduersitatis camino decocti. Quòd si eos etiam qui rectè vixerint conturbationes & dolores circumueniunt: quanto magis iusto Dei iudicio istos qui absque vilo Dei timore veluti pecora degant, & hic infelicitas occupat, & in futurum miseria. Quare si sapias, aut si per artem sapere ipse nondum potes, saltem nostris acquiesce momentis, atque hunc mundum ærumnis & anxietatibus repletum, dolo, fraude, mendacijs, insidijs ac laqueis offertum, sanguine, scelere & iniquitatibus pollutum, ceu pestem aliquam contagiosam ac virulentam fuge, execrare, ac despice: Deoque soli adhære. Quod vt facilius possis consequi, & ætas tua, adhuc cetera in vitium flecti, nulla malorum hominum tabe deprauetur, ab huius præceptoris tui latere posthac nusquam discede, eique, si me amas, in omnibus patris loco obtemperes. His dictis, manum pueri deosculatus V Vigero Preposito eum iterum atq; iterum commendauit. Ipse verò rebus suis omnibus dispositis plenus dierum, diues bonorum operum, & securus paratae sibi æthereæ mansionis, clausis subito oculis migravit ad Dominum, sepultus in Monasterio suo S. Michaelis, vbi & miraculis claret.

Oratio beati Bernvardi Episcopi ad S. Benno

Beati Bernvardi felix obitus.

CAP. VI. De dolore Bennonis & totius ciuitatis ex obitu beati Bernvardi.

Vix dici queat, quòto beati huius viri transitus cum ciuium suorum omnium, tum diui Bennonis nostri animum moerore ac luctu confecerit. Non quia gloria illi inuideret, ad quam inuitatus abierat: sed quia præ nimio ipsius amore, aut ipsum adhuc viuere, aut eum eo diem obijisse mallèt extremum. Cum autem V Vigerus (cui tutela pueri commissa fuerat) animaduertèret eum ob immodicum animi dolorem, quem frequentes prodebant gemitus ac lachrymae, nimium macerari & contabescere, cœpit blandis ipsum verbis modò consolari, modò castigare, & effrenes iuuenilis animi impetus senili grauitatis freno cohibere, asserens communem hanc omnibus esse fati necessitatem, quam neque Christus (cum solus posset) euitare voluerit: nec stendam esse muliebriter consanguinei sui mortem, quam ipse tam constanter atque æquanimiter tulerit: præcipue cum tot in Christo virtutibus ac miraculis clarus, euidentis suæ beatitudinis signum post se reliquerit. Addebat homo admodum disertus, nil aliud esse mortem quam finem malorum huius seculi, & initiu vitæ melioris. Cuius rei gratia Gaditanos olim templi Morti & aram consecrassè, diuinosque exhibuisse honores, tanquam communi quieti & miseriarum omnium portui. Quibus verbis placatus Benno, & dolore suo aliquantisper moderatus est, & ex eo tempore vanam mortalium sortem persequens, apud se firmiter decreuit, vbi primum per parentes sibi liceret, sacrum suscipere habitum: & in eodem monasterio quantulumcunq; vitæ spatium fata concederent, Deo seruando traducere: saluberrimo profectò vitæ instituto.

Gaditani Morti diuinos exhibent honores.

CAPVT VII. De Epitaphio à Bennone condito, & rigida antiquorum puerorum disciplina.

Epita

146

E Pitaphion quoque tractu temporis condidit idem Benno beato viro Bernvvardo, vt habetur adhuc hodie in eodem monasterio, & fratres ipsius conestantur, hoc tenore:

S. Bernvvardi Epitaphium.

Hac tumuli fossa clauduntur Præsulis ossa,
Bernvvardi miri magnificique viri.
Qui patriæ stemma, radians velut inclyta gemma,
Acceptus Domino, complacuit populo.
Nam fuit Ecclesiæ condignus Episcopus ille,
Quem Deus Emmanuel diligit & Michaël.
Tandem bissems vndeno mense Kalendis
Felix hanc vitam, mutat in Angelicam.

Ex quibus quidem versiculis satis apparet, nec artis metricæ eum fuisse ignarum, nec tamen fucati carminis affectatorem, sed tenui ac simplici stylo contentum. Quod si delicatis auribus & Rhinocerotis nasum habentibus ridendū forte videbitur versiculus ille. Quem Deus Emmanuel diligit & Michaël: (ceteri enim satis bellè habent) meminerint velim, beatum virum Bernvvardum diuo Michaëli singulariter fuisse deuotum, & ob hoc monasterium, sua impensa constructum, eius dicasse nomini, & ibidem voluisse quiescere. Quo benè ponderato constat, prædictum versiculum diuo Bennonino nostro non ita temerè excidisse, vtprius forsatis fronte videri poterat. Sed hæc missa faciamus, quoniã qui intrus diuino aguntur spiritu, exteriorem verborum corticem floccifaciunt: & concinnã magis diligunt vitam quã orationem. Obijt autem sanctus Bernvvardus anno salutis M. XXII. Quo tempore rigidissima fuit Bennopoli scholastica puerorum disciplina, quibus (vt in annalibus eorū legitur) non solum choro, mensæ, aut dormitorio deesse, verum etiã tardius adesse, piaculum erat. Scripturam quoque quotidie Decano præsentare, & ipsos Psalmos reddere cogebantur. Nec timidius in claustro, quã in scholis manū ferulæ subducere videbantur. Talibus igitur frenis Benno nollet cohibitus, ad oliscentiã etiam lubricum, quibus ferè omnes labimur, forrifer calcavit.

Antiquæ disciplina scholasticæ rigor.

CAPVT VIII. De adolescentia diui Bennonis.

Quam fucit docilis S. Beno puer, & quibus dotibus ornatus.

Magna spei adolescens Benno, & tam corporis quã animi dotibus amabilis, præceptoris sui monita, contra eius ætatis morem ac consuetudinem, tum libèter audiebat, tum alacriter amplexabatur. Cumq; iam sub eius iugo ac disciplina ad pubescentes peruenisset annos, nulla vnquam leuitate notatus, nec alio quã communi fratrium cibo vsus, nec minori quã illi inedia ac labore fatigatus, ad omnem Christi militiam diligenter à magistro suo exercebatur. Nec grauis iuueni hæc virtutis palestra: quin lætatur magis, vbi intelligeret senioribus etiã abstinentiã ac tolerantia se esse exemplo. Sed nec amicorum dehortantium & multis eum præclarisq; conditionibus ad seculi inuitantiũ verbis bland loquis, aut vlla suadendi arte eius animus immutari poterat. Soli datus iam erat supra firmam petram. Neque animo exciderat sana beati Bernvvardi doctrina & vltimum vale. Accidit autem vt eodẽ tempore genitor ipsius, qui cũ propaganda stirpis gratia vehementius ad seculũ inuitauerat, ex humanis decederet: & ipse patria potestate solutus facile se speraret apud matrẽ, quam deuotam ac religiosam nouerat, intrandæ religionis veniam cõsecuturum. Sed nec amicos stitit pia genitrix: quin eum vehementer inde collaudans pollicita est, tenuem ad huc Monasterij statum, suis etiam opibus haud illiberaliter fornam. Erat enim spectata religionis ac honestatis fœmina, & vt vno absolua verbo, tali digna filio.

Pater S. Bennonis moritur.

Laus Bece la.

CAPVT IX. De ingressu religionis.

S. Benno fit monachus. Et studia.

Xhilaratus Benno tã benigno piæ matris assensu, cum iam virili roge esset proximus, doctus à Spiritu sancto reprobare malum & eligere bonum, duodeuigesimo ætatis suę anno sacrum suscepit habitum, & cũ eo sanctarum incrementa virtutũ: moxque professus in eo quod supra diximus monasterio Hylde sheymensi, puerilia studia & poeticas nugas postponens, sacrosancta Prophetarũ volumina & vtrunq; Testamentum, ac Patrum desuper commentaria diu noctuq; ruminabat. Orationibus, vigilijs ac ieiunijs impensius multo, quã antea vacabat. Abstrusa quoq; ac recõdita Theologię sensa, q; ceteris altius meditata explorataq; habebat, nõ inuitò referabat. Qui vt annales eorum

SURIUS

q. ber
Mober

RVTI

5

eorū docent) sacratissimo illius eloquio, in tristitia cuiuslibet anxietatis consolati, & a laqueis antiqui hostis liberati, perpetuę vitę vias ingrediebantur. Ferunt etiam nonnulli, priusquā religionem ingressus sit, in Francia Theologię studio dedisse operam, atque in ea facultate doctoralibus insignijs fuisse decoratum. Qui honos tunc omnium fuit excellentissimus. Cui quidem opinioni non parum pręstat fidei, tum titulus Magistri, quem inter monimenta Goslarie ecclesię (vt prædiximus) adhuc hodie obtinet: tum quod plures eiusdē seculi nobiles viri ad idem Fręcię regnū sacrarum literarum gratia se cōtulerunt: quas Caroli Magni opera & impensa, Parisiensi olim Gymnasio esse inuēctas satis cōstat. Quare nihil prohibet diuini Bennonem etiā post professionem ab Abbate suo istuc studij gratia fuisse transmissum. nē tamen incerta pro certis asserere videamur, nos ista in medio relinquimus.

S. Benno doctor fuit factus Theologus.

Carolus Magnus Theologię studij Parisijs instituit.

CAPVT X. De sacerdotio diuini Bennonis, & electione eiusdem in Abbatem.

ATempore susceptę religionis Benno vsque in quintum & vicesimū gratis suę annū, in quo sacrum accepit Diaconatus ordinem, in oculis omnium sanctissimi mē innocentissimiq; conuersatus est. Atq; ab eo tempore vsq; ad tricesimum vitę annū semper magis ac magis in religione proficiens, humilitate & patientiā omnibus præluens, volēte & iubēte Abbate suo Adelberro, sacerdotio tandē initiatus est. Quod ille tanta cum reuerētia ac dignitate adiit, tanta munditia & puritate gessit, vt fratribus etiā stupori ac admirationi fuerit. Abitinentia autem tanta se indē macerabat, vt rarō cenam cum eis sumeret. In altari totus ardebat: nec vnquā siccis rem diuinam oculis perficere potuit. Accidit igitur, vt anno dehinc quarto defuncto Adelberro prædicto, pars fratrum Bennonem hunc nostrū, pars verō Sigebertum quandam, & ipsum quidē virum bonum, mitioris tamen vitę, & secularibus negotijs magis deditū, eligerēt. Cumq; pluribus Benno suffragijs quam Sigebertus ipse niteretur, nihilominus illi libenter ac vtrō cessi: supplicans electoribus suis, nē contemplatiuam ipsius vitā exterioribus curis ac actionibus impedirent: tribus tamen mēsis in officio stare coactus est, doncē flentibus sepe oculis vacationē muneris obtinuit. Hinc est quod in catalogo Abbatum eiusdem Monasterij suo ordine ac loco itā scribitur: Benno frater ac pater noster, Abbas eligitur: sed paruo tēpore stetit in regimine, tribus scilicet mēsis: postea Missnensis Episcopus factus, miraculis claret. Illic sepultus, vbi & in præsulē est vnctus. Hęc ibi:

S. Benno Diaconus creatus.

Item sacerdos.

S. Benno nis electio in Abbatē

Multis la-chrymis rogat eius dignitatis absolutio-nem. Nota.

CAPVT XI. Qualiter Benno ex Hyldesheim Goslariam accitus, & ex Monacho Canonicus factus est.

DEposita Ecclesiastica hac præfectura, Benno noster reliquam vitā in priuato, & vel in oratione, vel lectione diuina rātum modō trāsīgendam de-creuerat: verum omnipotens & gloriosus in sanctis suis Deus, qui humiles corde sublimat, & superbos de sede deturbat: non passus est candela-brum hoc lucidissimū semper sub modio delitescere. Vndē breui postea cōgigit, vt piissimus, Imperator Henricus rex III. ecclesiā Goslarie sem (cuius fundamenta iam antea iecerat Cōradus decessor ipsius siue pater, siue socer) magnifico ac regio cul-tu absolutā dedicari faceret per manus beatissimi Pontificis Leonis IX. præsentibus ibidem Cardinalibus, Episcopis, & Abbatibus, numero LXXIII. Quam quidē ecclesiam cum idē Imperator dignissimus specialē deinceps (vt suis vtrar verbis) Imperij Capellā, & Canonicos ipsius Capellanos regios (vt supra prælibauimus) passim haberi & nominari veller: exactam dedit operam, vt viros tanto honore dignos, & tam literis quā sanctę conuersationis moribus probatos eidem ecclesię præficeret. siquidem illic etiam Regni sedem constituerat. Lecti sunt igitur ex omni fere Germania viri cum doctissimi, tum religionis obseruantissimi: inter quos & venerabilis noster Benno maximis Imperatoris precibus, annuente & iubente præfato summo Pontifice, vix tandem monasterio suo extractus, ac dicta Goslarie ecclesię (quatenus nouę congregationi spiritalis armaturę dux esset, & ecclesiasticę eam disciplinę tyrocinij crudiret) in Magistrum ac Canonicum præfectus est. Quā laudabilem verō ac sanctam olim vitam duxerit prima ea Goslarie Canonico-rum congregatio, documento esse potest, non solum id, quod plures ex eis diuorum numero adscripti, pluri mi beatorum appellatione (dum adhuc viuerent) dignati sunt: verum illud etiam memoratu dignissimum, quod cum in potestate Imperatorum adhuc esset Episcoporum designatio, pauci aliundē quā ex eadem regia (vt dicebatur) Capella, tam sub prædicto Henrico III. quā filio

Luc. I.

Henricus III. Nota. Leo IX.

Goslaria Regu Capella.

S. Benno fit Goslarie ecclesię Magister & Canonicus. Nota.

ipſius III. & nepote V. æquiuoci nominis regibus, ad quæcunq; etiam Episcopia conſcenderint, quod vt exemplo res agatur, nomina eorum, tum ſedium etiam, ad quas quiſq; ſublimatus eſt, ſequenti capite non indignè nobis recenſenda veniant.

*CAPVT XII. Nomenclaturam continet Præpoſitorum & Canonico-
rum Goſlarieſium, eorumq; ad diuerſa loca promotiones.*

R Vmoldus I Præpoſitus, poſtea Engelhardus II. Præpoſitus	Conſtantiensis Epicoſopus.
Guntherus III.	Magdeburgenſis Archiepiſcopus.
V Vernherus III.	Bambergeniſis Epicoſopus.
Anno V.	Merſeborgenſis Epicoſopus.
Bibo VI.	Coloniensis Archiepiſcopus.
Bruno VII. Præpoſitus.	Tullonenſis Epicoſopus.
Otto VIII.	Herbipolenſis Epicoſopus.
Suiderus IX.	Rauennatenſis Epicoſopus. (mens II.)
Hartuicus X.	Bâbergenſis Epicoſopus, poſtea Papa Cle.
V Vilhelmus XI.	Magdeburgeniſis Archiepiſcopus.
Bertoldus XII.	Vronenſis Epicoſopus.
Arnoldus XIII.	Interamnenſis Epicoſopus.
Bruno XIII.	Patauienſis Epicoſopus.
Geroldus XV.	Vercellenſis Epicoſopus.
Crafft XVI.	Rauennatenſis Epicoſopus.
Benno Magiſter	Miſnenſis Designatus.
Robertus XVII. Præpoſitus	Miſnenſis Epicoſopus.
Matro XVIII.	Bambergeniſis Epicoſopus.
Herebertus XIX.	Verdenſis Epicoſopus.
Eckhardus XX.	Leodiensis Epicoſopus.
Gotfridus XXI.	Poloniensis Epicoſopus.
Eppo XXII.	Ratiſponenſis Epicoſopus.
Vdalricus XXIII.	VVormaticenſis Epicoſopus.
Cono XXIII.	Argentinenſis Epicoſopus.
Cunradus XXV.	Friſingenſis Epicoſopus.
Landolfus XXVI.	Traiectenſis Epicoſopus.
Ricolſus XXVII.	Treuerenſis Archiepiſcopus.
Erpho XXVIII.	Moguntinus Archiepiſcopus.
Henricus XXIX.	Monasterienſis Epicoſopus.
Hertzélinus XXX.	Auguſtenſis Epicoſopus.
Henricus XXXI.	Hyldeſheymenſis Epicoſopus.
Eylbertus XXXII.	Paderbornenſis Epicoſopus.
Litmarus Magiſter	Numenſis Epicoſopus.
Hildolfus Magiſter	Hamborgenſis Archiepiſcopus.
Adelhogus XXXIII. Præpoſitus	Coloniensis Archiepiſcopus.
Eckhardus XXXIII.	Hyldeſheymenſis Epicoſopus.
Cunradus Canonicus	Spirenſis Epicoſopus.
Lutolfus Canonicus	Hyldeſheymenſis Epicoſopus.
Iohannes Magiſter	Halberſtatenſis Epicoſopus.
Rudolphus Vicedominus	Halberſtatenſis Maior Præpoſitus.
Cunradus Canonicus	Suerinenſis Epicoſopus.
Valentinus XXXV. Præpoſitus	Magdeburgenſis Archiepiſcopus.
Guntherus Canonicus	Mindenſis Epicoſopus.
Sigifridus XXXVI.	Magdeburgenſis Designatus.
Arnoldus XXXVII.	Hyldeſheymenſis Epicoſopus.
Iohannes Canonicus	Bambergeniſis Epicoſopus.
Henricus Canonicus	Hauelbergenſis Epicoſopus.
	Hauelbergenſis Epicoſopus.

Hos & alios antiquæ Goſlarieſis eccleſiæ Præpoſitos & Canonicos ad tam diuerſas Italia, Germania & Galliarum ſedes, Imperatorum olim nutu deſtinatos Epicoſos, qui latiùs videre cupit: apud eandem eccleſiam inueniet ſimul cum alijs vetuſtatis monumentis digniſſimis. Ad Bennonem noſtra feſtinat oratio.

CAPVT

SURIUS

qber
Mober

RVIII

5

Decem & septem annos venerabilis Benno noster Goslariæ conuersatus est: quibus se in omni genere virtutum spectabilem præbuit, egitq; Canonicum ac Magistrū omnibus numeris absolutum crebris vigilijs, frequētia inedia, assiduis orationibus, tum largis patrimonij sui eleemosynis. De dit enim ex bonis suis hereditarijs prædictæ ecclesiæ Goslariensī, non pauca prædialia, molædinas domos & census etiam perpetuos. Quibus omnibus Canonici eiusdem ecclesiæ in hodiernum vsque diem vtuntur, & quorum desuper literas, monumēta ac diplomata penes se habent reposita. Quamquam autem vir beatissimus Benno omnium eorum qui suo tempore secum in ecclesia Goslariensi Deo militauerant, non vulgarem meruit gratiam eò quòd esset rectus ac integer, fraternæque pacis ac domesticæ concordie vehemens amator: præcipuè tamen illi cum beato Annone Goslariensi tunc Prapposito, postea verò Colonienſi Archiepiscopo ar. d. s. Benno- nis libera- liras circa ecclesias. c. s. Benno- nis libera- liras circa ecclesias. c. Conuer- satio eius inter Ca- nonicos. Anno Præ- positæ, post Colonien- sis Archie- piscopus. Pgal. 132. Colof. 2.

CAPVT XIII. De uocatione Annonis ad Colonienſem & Bennonis ad Missnensē Ecclesiam.

Anno salutis M. LV. beatissimus Anno per Henricum III. prædictum, magno bonorum omnium assensu, Agrippinæ vrbs sedem adeptus est, vir qui tot Rerum pub. turbationes & incēdia, quor suo tempore in Imperio passi- sim extiterē, solus vel æquanimiter ferre, vel ab vrbe sua singulari prudētia nouerit arcere. Valde dicēs igitur charissimo amico suo Bennoni, Maeste virtute esto, inquit, frater, nec putes velim, me tuū fore immemorem, quin cœptam inter nos necessitudinem, vbi præsentia nequimus, saltem literis fouebimus. Annonem igitur, vbi cunquē fuerit, tuum esse puta. Nec id tā humaniter pollicitus est, quàm euentu postea explanauit. Mortuo enim paulò post Imperatore præfato, regnum filio suo Henrico III. Aquisgrani, non itā multò prius inuncto, cōcessit. Qui cum adhuc puer esset, apud matrem Agnetem Imperatricem aliquamdiū educatus est: breuique post tempore in tutelam venit præfati Annonis Colonienſis Antistitis, quibus ex causis, scriptores variat: neq; huc pertinet. Certum tamen est, donèc Rex pueriles absolueret annos, summam rerum cōsensu omnium apud Annonē resedisse. Qui vacante sub id tempus Ecclesia Missnensi per obitum Crafft Goslariensis paulò antè Prappositi, facile effecit, vt eadem Ecclesia Missnensis veteri amico suo Bennoni, cuius vitæ innocentiam & dignitatem dudum exploratam habebat, etiā nihil tale cogitanti cōmitteretur: Renitentemq; (amore fortassis contemplatiuæ vite) literis vt pusillanimum vehementer increpauit, & ad suscipiendū episcopium adhortatus est: asserens, satis iam satis spectatam esse Goslariæ virtutē suam. Neq; sanctissimos Apostolos olim vno semper in loco consensuisse: sed modò huc, modò illuc per mare, per terras, diuinæ plantationis furculos circumtulisse. Caueret igitur, nè talentum sibi traditum, quum Missnæ modò propter vicinam & incredulam Sclauorum gentem duplicare posset, abscondere potiùs, & labores pro Christo n 3 fugere

Actiue & contemplatiue vitæ necessaria coniunctio.

S. Benno Missnensis episcopus.

fugere videretur. id quod magis ignaui animi quàm religiosi esset indicium. Sic enim contemplationi vacadum esse, vt ab actione, in qua virtutis laus omnis consisteret, animus torpore non abhorresceret. Sicque amandum esse Rachelis pulchritudinem, nè Lia interim fecunditas haberetur despectui. Quemadmodum enim stella à stellis differentes vnam cæli faciem decentissimè pingerent: ita Ecclesia Christi vni & soli vtranque tam actiuam, quàm speculatiuam vitam, non solum ornamento ac decori, verum etiam quam maximè esse necessariam. Quibus verbis non tam persuasus quàm veluti compulsus Benno, oblatam tandem suscepit prouinciam. Non ignarus tamen (diuino reuelate spiritu) quibus exagitandis fluctibus, quantasque in episcopatu tribulationes & aduersitates toleraturus esset. Ad quæ omnia voluntariam se Deo hostiam obtulit.

CAPVT XV. De consecratione beati Bennonis in Episcopum, & primo in ciuitatem suam aduentu.

Ab Episcopo Magdeburgensi consecratur.

HVmana igitur reparationis anno M. LXVI. venerabilis Benno noster à VVernhero Magdeburgensi Archiepiscopo pontificali veste induitur, olei sacri liquore perfunditur, & inclat nostræ Missnensis Ecclesie præfuldecimus à Burckhardo primo eiusdè pastore præficitur. Benedictione igitur de more percepta, mox Missnam acceleranti totius vrbis clerus ac populus gratulabundus venerabundusque occurrit: & in ecclesiam maiorem festiuitè adductum, in sede eum pontificali collocant magno omnium plausu & ingenti totius ciuitatis gaudio. Ipse verò intra se habitans, præsentique honore nihil elatus, illud semper in ore habuit, tacitoque sub pectore voluit: Non nobis Domine, non nobis, sed nomini tuo da gloriam. Memor præterea illius quod scriptum est, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his quæ sunt ad Deum, vt offerat dona ac sacrificia pro peccatis: Primò omnium in conspectu totius populi sacra solenni more celebrauit tanta deuotione, tantoque lachrymarum fonte, vt sicis eum oculis hi quibus etiam saxeæ erant corda videre non possent. Sacris verò in medium deductis, ad plebem conuersus, populari primò lingua de Christianæ fidei præstantia ac dignitate, de colendo summo ac vero Deo, beatorumque spirituum gaudijs, & malorum tormentis graphicè, magna que admiratione omnium elocutus est. Deinde ad Canonicos Clerumque sermonem dirigens, tali eos oratione affatus est: Quando à Deo factum est, viri fratres, ac domini, vt neque cogitanti mihi neque ambienti hic locus (quod nobis felix vtrinque faustumque; maneat) destinatus sit: ego deinceps Ecclesie huic vestræ dignissima, eiusque commotis ac honori hanc animam, & quidquid in me est (quod noui quàm sit exiguum) totum polliceor ac deuoueo. Neque vllus mihi labor grauis erit, nec amara pericula, quæ nobis tamen charissimi fratres (nisi ex alto Deus auerterit) & multa & magna imminent: dummodò vestram, huiusque mihi commissa Ecclesie salutè, honorem ac commodum (ita vt bonum decet pastorem) omnibus modis, & pro virili promoueam. Pro quo neque potentium timebo minas, neque rerum admittendum, aut huius etiam corpusculi iacturam magnificiam. Vos autem orationibus ac precibus vestris me adiuuabitis. Summo opere enim mihi placet deuotio vestra, & benè instituta religio: quæ à decessoribus meis sanctissimis proculdubio vris tam decenter ordinata (Deum Opt. Max. oro ac obsecro) meo etiam tempore in peius non labatur, sed pro laude ac gloria ipsius semper magis ac magis crescat in hoc loco: vt pro communi tandem labore & vita benè acta communem mereamur simul ingredi lætitiæ, & optatæ beatitudinis consequi mercedulam. Sic factus, & adstantibus lachrymas excussit, & ipse etiam flentibus oculis ad perficiendam sacra cœpta reuersus est.

Psal. 113.

Hebr. 5.

deuotio & lachryma eius.

Oratio eius ad populum & Clerum

Eccè verum pastorem.

CAPVT XVI. De moribus ipsius in Episcopatu, & cura circa rem diuinam adhibita.

Pietas eius erga pauperes.

Vetus prouerbiū est: Magistratus virū ostendit. Et profectò quanta fuerit prudentia beatissimus noster Benno, quàm prouidus in cōsilio, quàm iustus in iudicio, non antè apparuit, quàm in tanto fastigio constitutus est. Neque enim à dextris, neque à sinistris recedens, omnia quæcunque verbo monuit, factis ipse adimpleuit. Non pomposus, non elatus: sed opera sua multa erga pauperes pietate ornabat. Suū hoc solum esse ratus, quod nudus in op-

SURIUS

qber
Mober

RVII

5

DE S. BENNONE EPISCOPO MISNENSI.

que in hunc mundum venisset. In primis cum ecclesiasticarum rerum & diuini cultus sollicita illi cura fuit. Vnde cum antiquorum more irregularis adhuc esset in ecclesia Misnensi cantus, (id quod alijs etiam in locis videre licet ex antiquissimis quibusdam Gradalibus & Antiphonarijs (vt vocant) in quibus vnica, aut etiam nulla interdum linea, paucisque ac indiscretis notulis contenta fuit antiquitas) Benno noster data opera regularem ac legitimum canendi vsu iuxta Hyl- deshey mensis ecclesie ritum ac consuetudinem, ad Missnam primus traduxit: scilicet que vt concinne atque eleganter in hodiernum vsque diem canetur, quicquid ipse instituit. Quas enim nouas & exoticas quasdam hodie canunt historias, noster otericorum inuentum est, musicæ artis lege modoque carens. Hanc Hyl- deshey mensis & Misnensis cantus analogiam & conuenientiam (siue festiuo, siue simplici more diuina peraguntur officia) primus omnium deprehendit venerabilis & egregius vir, Dominus Iohannes Hennig sacre Theologie Professor, & dictæ ecclesie Misnensis Decanus dignissimus: cui nuper Saxones perlustranti harum rerum gratia comes destinatus sum: vbi & à Saxonibus viris dignissimis perbene nignè excepti sumus, & ea pleraque omnia quæ hic inserta partim oculis vidimus, partim ex literarum hausimus monumentis. Sed hæc & alia dignissimus pastor Benno circa cultum diuinum in ecclesia sua Misnensi prudenter ordinauit & constituit. Erat enim ceremoniarum omnium doctissimus, & circa rem diuinam ab infantia versatus. Nec quicquam eum latebat quod ecclesiasticæ inter- esset disciplina.

CAPVT XVI. De cura lustrande sue dioceseos, & his quæ ad animarum attinent salutem.

Diuinis rectè se habentibus, mox animum adiecit beatissimus Pontifex ad visitandos singulos dioceseos suæ pagos & oppida, omnesque ecclesias & earum Rectores, id quod etiam quotannis in propria persona vicatim oftiatimque sedulo facitabat. Proinde circumspectus vtrinquæ animarum saluti modò in Presbyteris, vt & verbo docerent, & opere doctrinam suam comprobarent: (ne forte alijs prædicantes, ipsi reprobis facti, auditoribus vilescerent) modò in subditis, vt dicto sacerdotum suorum obtemperantes, verbum salutis, & quicquid ad fidem attinet, diligenter ab eis discerent & obseruarent. Quòd si quos eo modo se habere comperit, vehementer laudauit: Sin secus, leniter corripendo in melius immutauit. Tanta autem gratia præditus erat, tantoque inter pauperes ac diuites æquilibrio se partiebatur, vt passim eum omnes amarent: eiusque monitis obtemperantes, pacificè inter se viuerent, & fraternò se inuicem amore diligerent. Verbum Dei quoque ita luculenter, ita suaui- ter trahebatur ac prædicabatur, vt per multa etiam miliaria, eius audiendi gratia, confluerent. Habuit autem vir Dei in singulis dioceseos suæ plagis castellum vnum, in quo visitationis suæ tempore diuenteret. In Oriente videlicet & superiore Lusatia, Gedau, in Meridie Bresnitz, in Occidente Neoburgum vulgò Naumburg, ad Aquilonem verò non longè ab vrbe Misnensi Zscheylau, vbi hodie etiam Collegiata habetur ecclesia. Propter frequentes enim barbarorum incurfus & hostiles vastitates, rarè tunc erant vrbes in terra ista. Nam & Stolpen & Vvurtzen ac Moegeln oppida multo post tempore in potestatem venerunt Misnensis Ecclesie. Prædicta verò castella, Bresnitz, Gedau, & alia non parum multa Henricus Imperator secundus, is qui diuorum numero postea adscriptus est, & ab Italis primus habetur, Ecclesie Misnensi olim dono dederat, ob preces Eiconis tertij Misnensis Episcopi. Qui & ipse excellentis meriti præsul vitæ suæ sanctimoniam certis indicauit miraculis, quæ post obitum suum comperta & literis mandata sunt, cuius gloriosam vitam Dietmarus Merseburgensis olim Episcopus tam deuotè quam elegantè scriptauit. Quare non est quod diutius hic immoremur. Benno enim non Eiconis res aguntur. Quòd si vacaret, memorari possem vtique complures Misnensis Ecclesie Antistites, tantæ olim fuisse religionis & munditiæ, vt beatorum appellationem (dum etiam viuerent) haud dubiè meruerint. Verum habenda nobis ratio est, nè longius euagantes, & cœpti operis seriem interrumpamus, & lectorem simul tadio conficiamus.

131
Hyl- des- heym- ses in can- tu concord- ant.
Cultus di- uinus ab eo mirè at- tinguatur.
Vistat & omnes suas dioceseos ecclesias
Gedau, Bresnitz, Naumburg, Zscheylau
Henricus II. Sanctus.
Eico Misnensis Episcopus.
Dietmarus Merseburgensis Episcopus Eiconis vitam descripsit

CAP. XVIII. De incremento bonorum etiam temporalium sub diuo Bennone.

Bona temporalia sua ecclesiae vt augmentauerit.

Borr militaris multa ei bona offert. Item Henricus III. Item Bezela meter Bennonis.

S. Benno quare a quibusdam creditus fuerit Sclauorum.

Compositis his quae ad diuinum cultum & animarum attinent salutem, sanctissimus praesul Benno, animaduertens ecclesiastica stipedia propter vicinorum, modo Sclauorum, modo Boemorum improbitatem & predandam consuetudinem, non parum esse extenuata: sedulam etiam adhibuit curam, ne ecclesiae suae, vel ad diuinum cultum, vel ad alendos pauperes quippiam deficeret: vnde apud eos quibus ipse caelestia feminabat, temporalia ecclesiae subsidia suo quodam iure confidenter postulabat. E quibus Borr quidam equestris ordinis vir magna deuotionis, non pauca illi de bonis suis donauit, & Ecclesiae Missnensi perpetuo iure oppropriauit. Similiter & Henricus III. eius nominis Rex, dum adhuc iugo esset beati Annonis Colonienfis Antistitis Ecclesiae Missnensi, nonnulla praedia ac bona, iuxta regiam munificentiam liberaliter concessit. Sed & Bezela meter diui Bennonis, distractis omnibus bonis suis, filium post adeptum episcopatum huic etiam secuta erat. Cui ille castellum Gedau habitandum indulxit, & quoties ibidem visitationis suae munere fangeretur, anili & decrepita muliercula multo erat solatio. Quae etiam adhuc viuens, & deinde post obitum suum (breui enim post defuncta est) Ecclesiae Missnensi, quicquid ex dotarijs, paraphernalibus aut alijs quibuscumque bonis relinqueret, testamento legauit. Ex quibus eidem piensissimus natus perpetuam apud ecclesiam suam memoriam, & Dominicale illud officium, quod Dominico quoque die ibidem peragunt, comparatis ad hoc censibus, instituit. Inualuit inde rumor apud posteros, (vt supra innuimus) diuum Bennonem nostrum in Gedau fuisse natum: quoniam memoria proditum foret, & incolis in hodiernum usque diem etiam constat, matrem suam in Gedau aliquando habitasse. Verum falsam hanc imperita plebis opinionem facile explodit, tum nomen ipsius Benno a Bennopolia patria ei inditum, tum antiquissima Hyldeheymentis & Goslarientis monasteriorum monumenta supra per nos exhibita. Non solum autem his & alijs incrementis ac bonis, beatissimus pontifex, Benno Ecclesiam suam Missnensem locupletauit & auxit: verum etiam ea quae tempore suo eidem vi & iniuria sunt ablata, sub aethematis ac cepit diuinam vindictam imprecationibus restituere ac refarcire cepit: de quo etiam infra suo loco singillatim commentabimur.

CAP. XIX. De conuersione Sclauorum, & impedimentis tam sancti operis.

Henricus III. Sclauos tributarios facit.

Radigast.

Suanthevvitz Sclauorum deus.

zeernebock idolum.

S. Benno sua praedicatione eos ad Christum conuertit.

Supra memoratum est, Sclauorum ingentem multitudinem gentili errore vagantem in dioecesi olim Missnensi tam vltra quam citra Alsim fluium defedisit. Quos & si Henricus Rex III. piissimus epitheto perpetuo Imperator, non ita multo prius, quam episcopatum Benno susceperat, tributarios Imperio fecerat, & ad suscipiendam Christi fidem magna ex parte compulserat: plerimi tamen ex eis retrospectantes, pagano ritu, honorem quem Christo debebant, idolis reponentes, relicta pietate fidei, antiquis se erroribus denuo inuoluerant. Ex quibus Radigast in magna apud eos veneratione erat. Inter omnia autem numina primatum tenebat Suanthevvitz: quem Deum deorum esse profitentes, ex ipsius oraculis & responsis res cunctas gerebant. Est autem Suanthe Sclauica lingua idem quod sanctum: VVitz vero lumen interpretatur. Cumque magorum constans sit sententia, daemona omnia sanguine inuitari: Sacerdos tamen Suanthevvitz suis persuadebat, hunc nisi Christiano cuore placari non posse. Vnde quod abominabile etiam dictum est, illi quotannis hominem Christianum, quemcunque fors obiecit, litare consueuerant. Atrum enim daemone, cui nomen Zeernebock, in cuius potestate mala esse credebant, deuotius honorabant, noxia deprecantes. Zeerne enim nigrum, Bock vero siue Bohu Deum apud eos significat. His singulis singuli dicati erant Flamines, & varia sacrificiorum libamenta, tum multiplex religionis cultus. Quae tanquam superstitiosa & relatu indigna consulto praeterimus. Ingemiscens igitur piensissimus pater Benno, miserum populum daemoneum praestigijs ita rapi praecipitem, officij ac debiti pastoralis esse ratus est, caecis lumen, agris salutem, & errantibus viam ostendere. Cui quidem tam sancti operi cum serotum deuouisset, & sapienter quidem primo lenia vulneribus fomenta adhibens, plures indies comitate sermonis sui ad Christum reduceret: insidiator diabolus molestè ferens inauthoratam sibi plebem, mystica adspersi vnda, & a castris suis fieri transfugam, (permittente Domino, quo virtus serui

SURIUS

qber
Nobis
RVIII
5

serui Dei humanæ vitæ fluctibus agitata magis inclaresceret) aliud illi negotium fecit, tantisque eum impulit tempestatibus & procellis, vt relicta Sclauorum cura coactis sit vela ventis committere. Et quia summa ipsius virtus & constantia tunc potissimum spectata fuit, (quandoquidem explorant aduersa viros) idcirco non iniucundum fore puto, si statum eorundem temporum explicauero. Non enim parum refert (vt dici solet) in quæ quisque tempora incidit.

CAPVT XX. De captiuitate & exilio diui Bennonis.

Omnium primum tempestuosa ea reddidit tempora, famosissimum illud Saxonicum bellum, quod cum Henrico III. magna vtrinque animi perniciacia gestum est. A quo licet Benno noster innoxias habuerit manus, vicini tamen incendij flammam euadere non potuit: vel ob hoc vnum, quod &

ipse ex primario Saxonum sanguine, qui Regi penitus inuisus erat: siue (quod magis credam) quia Deus vas suum ita voluit tribulationum camino excoquere, & velut auram in igne probare. Permisit enim vt à prædicto Rege innocentissimus præful nullo suo delicto, caperetur, & in exilium mitteretur. vbi & ceteri seruabantur principes, videlicet Magnus & Hermanus Saxoniarum duces, V Vetzilo (qui & V Vernherus) Magdeburgensis Archiepiscopus, Burckhardus Halberstatis, & V Vernherus Merseburgensis Episcopi, Fridericus Comes Palatinus Saxoniarum & plerique alij primores viri, quorum omnium propter implacabilem Regis iram, nulla erat salutis spes, nec alia quam vel citæ mortis vel perpetui carceris expectatio. Benno verò neque de vita sua, neque de captiuitate sollicitus, solius Ecclesiæ suæ casum inconsolabiliter, & causas tantorum malorum tam verissimè quam breuissimè paululum hic deflebat: eo quod iratus Rex eam ipsam etiam per Burckhardum quemdam ferocem & militaris audaciæ hominem miserè vastauerat. Paulo enim ante id tempus diem obierat Dedo Marchio, relicto Henrico filio adhuc puero: quem Rex obsidem secum abduxit, & in aula regia educari fecit. Dicitur verò Burckhardum præfectum Misniæ constituit, vt Marchiam interim in fide sua contineret, do nec infans adolefceret. P. uius autem vastationis meminuit Lampertus Herueldensis monachus nobilis hitoriarum scriptor, vbi de expeditione loquitur Regis prædicti. Qui simulato in Hungariam itinere, exercitum per Boëmiam & Marchiam Misnensem Saxonibus improuisis superinduxit, volens eos inter oscitantes (vt dici solet) opprimere. Sunt autem hæc Lamperti verba: Peruenit igitur Rex vsque Misnensem, urbem sitam in confinio Boëmiæ & Saxoniarum: vbi à ciuibus pacificè in ciuitatem susceptus, Episcopum ciuitatis ipsius comprehendit: omnia quæ eius erant diripuit: hoc solo reum maiestatis adiudicans, quod toto tempore belli Saxonici nullos ad eum seruare erga Remp. fidei indices nuncios vel literas destinauerat. Cæterum homo ecclesiasticæ paupertatis & nihil aut parum habens pompe militaris, vota forsitan contra Remp. facere, aut arma ferre non poterat. Nec magnum vel his vel illis partibus momentum, amicus & inimicus exstitisset. Hæc Lampertus noster ad verbum. Quibus amplum satis testimonium diuo nostro Bennoni perhibet, virum eum fuisse ecclesiasticæ paupertatis: neque diuitijs inhiasse, neque gloria: nec belli sed pacis fuisse amicum.

CAPVT XXI. Gregory VII. & Henrici quarti digladiationem continet.

Alterum eius tempestatum exitum fuit eiusdem Henrici III. cum Gregorio VII. calamitosa seditio. Ex qua etiam sancto viro Bennoni non parum succreuit laboris & periculi. Discordantibus enim inter se summis orbis cardinibus, facta est confusio elementorum, hoc est, Prælatorum inferiorum: & percusso pastore, dispersæ sunt oves gregis. Nam ex omnibus Germaniæ Episcopis per pauci inuenti sunt, qui Romano Pontifici tunc integram seruarent fidem. Equibus fuisse Anno Colonienfis, V Vecilo Magdenburgensis, Burckhardus Halberstatis, V Vernherus Merseburgensis, & Benno noster Misnensis: ceteri ferè omnes regias partes secuti sunt. Omissio igitur paulisper Bennone, huius etiã tam perniciosæ dissensionis causas breuiter reponã. Defuncto Alexandro II. successus est ei Gregorius prædictus, cui Hildebrando antea nomen fuit: & quia inconsulto Cæsare, solis scilicet Romanis fauentibus, ad Apostolatus apicem conscenderat, hinc primum contra eum accusationis caput sumptum est. Mos enim tunc erat: ne quis pro Romano Pontifice saluaretur, nisi quæ Imperatoria destinasset

Inuidia diabolici impetum impeditur in salutem suam.

S. Benno de prima rino Saxoniæ sanguine progenuit. Principes Saxoniarum captiui.

Vastatio ecclesiæ Misnensis.

Dedo Marchio. Henricus Marchio.

S. Benno innocentissimè comprehenditur.

S. Benno vere pauper Euangelicus.

SS. Annonis, Benno nis & quorundam Episcoporum fidei vicariis Malo mos regali potentia in ecclesiam introductus.

set

set probassetve autoritas. Secundo inuidiam etiam Pontifici peperit maximam id, quod duobus maximis Sacerdotum vitijs extirpandis, Simoniacæ videlicet prauitatis & lasciuia, tam constantem nauabat operam, Concubinariorum & Simoniacos omnes passim anathemate feriens. Sed & Casarem ipsum ob eandem causam, ad synodalia responsa sæpè frustra vocatum, tandem cum purgare se nollet, ab Ecclesia primùm, Petri amputauit gladio: deinde regno etiam exaurhorauit, a dempta omni regia administratione, & absolutis fidelitatis sacramento subditis. Quare confusus Imperator, habito apud VVormatiam concilio secum sententiam Episcoporum, Pontificem vice versa deposuit. Dataque sunt ad eum literæ conuicijs plena: quibus ut seipsum Pontificatu, quem vi fraudeque rapuisset, vitro abdicaret, proteruè mandatum est. Eò vesania Imperator induxerat cæca sacerdotum (qui tunc frequentes apud eum erant) libido. Timebant enim, si cum Pontifice in gratiam rediret, actum esse de concubinis suis, quas illi pluris quam vel propriam salutem, vel publicam pendebat honestatem. Cæterum quam indignè Gregorium sugillauerint, documento esse potest electionis suæ formula, quam Platina & Blondus Flauius Apostolici scriptores adnotauerunt his verbis: Nos Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, clerici, acolythi, subdiaconi, presbyteri, præsentibus episcopis, abbatibus, multisque tum ecclesiasticis, tum laici ordinis, eligimus hodie X. Kalend. Maii in basilica sancti Petri ad Vincula, anno salutis M. LXXII. in verum Christi Vicarium Hildebrandum Archidiaconum, virum multæ doctrinæ, magnæ pietatis, prudentiæ, iustitiæ, constantiæ, religionis: modestum, sobrium, continentem, domum suam honestè gubernantem, pauperibus hospitalem, in gremio sanctæ matris Ecclesiæ liberè à teneris annis educatum. Quem quidem cum ea potestate Ecclesiæ Dei præesse volumus, qua Petrus mandato Dei quondam præfuit. Hæc illi. Quam quidem optimam de se existimationem pius Pontifex nequaquam sefellit, sed ad finem vsque legitime certando perduxit. Undè addit Platina in calce rerum ab eo gestarum, quod demùm in Salerno moritur, vir ceterè Deo gratus, prudens, iustus, clemens, pauperum, pupillorum & viduarum patronus: atque vnicus Ecclesiæ Romanæ & acerimus defensor, contra hereticorum improbitatem, & malorum principum potentiam, res ecclesiasticas per vim occupare conantium.

CAPVT XXII. De liberatione beati Benonis, malitiæque & miserabili exitu Buckhardi præfecti.

His igitur temporum ardoribus, cum Pontifex omnes tam ecclesiasticos, quam seculares principes, quibus cum Rege commercium erat vllum, dirissimis Ecclesiæ vinculis colligasset, contraque Imperator aqua & igni interdiceret ijs, qui Pontificis dicto parerent: adeo scissa est Ecclesia Dei, & regnum in se diuisum, vt grauioribus inter Sacerdotium & Imperium odijs nullo vnquam tempore laboratum sit. Vterque enim, tam Pontifex quam Imperator, hic pro terreno, ille pro Dei regno causam suam constantissimè agens, litem non nisi cum morte diremit. At verò Imperator, vbi intellexit principum animos sub religionis prætextu sensim ab eo deficere: dissimulato ad præsens odio, quod contra Saxones alebat, captiuos eius gentis (inter quos & Benno erat) deditioe absoluit, & ad sua impunè redire permisit: nihil aliud imperans, quam vt tanti beneficii memores integram sibi deinceps seruarent fidem, & communis regni causam secum contra Pontificem defenderent. Illi abeuntes polliciti sunt, quoad iuste Imperium administraret, & Ecclesiam Dei persequi desineret, se eius commodo & honori nusquam desuturos. Qualem se verò deinde idem Rex, tam erga Sacrosanctam Apostolicam Sedem, quam passim in Imperio exhibuerit, apud alios videre licet. Ad nos enim nihil attinet, nisi quantum diui nostri Benonis interest. Rediens igitur beatissimus pastor Benno ad Ecclesiam suam Missnensem, desolatam vastatamque inuenit, quam tanto prius studio ac decore ornauerat. Quæ quidem calamitas quamuis amarior illi esset, quam vel carceris vel exilij pœna fuisset: spem tamen vultu simulans, premensque alto corde dolorem, fratres suos Canonicos stentibus illi oculis obuiam factos, & fortunas suas querulantes, benignè amplexus atque consolatus est, iterum atque iterum illud ore repetens: Dominus dedit, Dominus abstulit.

Cæca libido omnem subuertit iustitiam & propriam negligit salutem. Electio Gregorij septimi.

SURIUS

g. ber
Kober

EVIII

5

S. Benno captiuus, suæ Ecclesiæ restituitur.

A suis Canonicis benigne suscipitur. Iob. 1.

Sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Nec mora, quin ilico infracto sese animo ad restaurandam ecclesie suae ruinam totis viribus conuertit. Et nisi illi improbitas obstiteret Buckhardi praefecti Misnensis, (cuius supra etiam meminimus) facile ablata omnia recuperasset. Erat idem Buckhardus ingenio malo, prauaque natura praeditus, lingua praeterea ac manu promptus. Cumque magis Caesaris, quam Dei sui mandata obseruaret, beato viro Bennoni multas intulit molestias, piosque eius conatus, quibus potuit artibus, sefellit. Non tamen impune. Nam scelorum suorum mox iustas dedit poenas, a subditis suis propter crudelitatem & saeuitiam miserè necatus. Equus enim in quo fugam sperabat, alioqui celerrimus, tunc cum inuaderetur, calcantibus utrunque admotis, pedem mouere nequiuir, donec seffor frequenti vulnere confossus miseram exhalauit animam. Atque hunc in modum liberatus est diuus Benno noster a tyrannide Buckhardi praefecti.

Buckhardi praefecti interitus.

CAPVT XXIII. De peregrinatione diui Bennonis ad Urbem, & causis eiusdem itineris.

ANno à natali Christiano M. LXXVI. Papa Hildebrandus, frequentibus motus querimonijs concilium Romae indixit, Regemque per legatos suos ad hoc legitime vocauit, ut adesset, de criminibus quae illi ob venditas ecclesiasticas dignitates (quae tunc erant Imperatorum) obijcerentur, causam diciturus: alioqui sciret se absque omni procrastinatione, eodem die de corpore sanctae matris Ecclesiae, Apostolico refecandam gladio. Quod audientes Episcopi Germaniae & Galliae, quibus nota erat Pontificis seueritas, & vehemens erga domum Dei zelus, timentes ne forte simul eum Rege ipso durius aliquid pro factis suis paterentur: communibus consilijs Regem aduenit, turbatumque super his quae à Pontifice nunciata fuerant, palpando consolandoque, bono esse animo iuuent, irritum enim fore Concilium. Neque parendum ei, qui iniussu suo & praeter maiorum consuetudinem seipsum vltro ecclesiastico ingesserit culmini. (vnicam scilicet salutem & honorem suorum stabilitatem in hoc verti cardine rati, si efficere possent, ut is non esset Apostolicus) Rex igitur suggestione eorum seductus, paulo ante statutum concilij diem omnes, qui in suo regno essent, episcopos, abbates & ecclesiarum praelatos V Vornatiae (ut supra dictum est) conuenire praecipit, tractare cum eis volens ad deponendum Pontificem, si qua via, si qua ratio pateretur. Cum igitur beatissimus Benno noster tam Pontificis, quam Caesaris edicto vrgeretur, & ab utroque sub diris comminationibus vocaretur, inter saxum & sacrum (ut est in prouerbio) positus, in illud tandem Susanna incidit: Angustia sunt mihi vndique, & quid eligam ignoro. Si enim Apostolicae Sedis mandata contempsero, anathema sum, & extra Ecclesiam factus. Sin vero Imperatoris iussa neglexerim, tanquam perduellionis reus, notum antea carcerem & exilium non euadam. Demum excusso omni pauore, secum statuit relicta synagoga Sathanae, Apostolicae Sedis obedientiam ad mortem vsque confiteri, maxime cum non ignoraret celebrandi Concilij sacrorum Canonum sanctionibus soli Romano Pontifici esse concessum. Itaque iter arripit Romam versus, ad indictum Concilium non sine multo labore & difficultate peruenit. Siquidem Imperator illuc tendentibus passim posuerat insidias, quas ille tamen diuino fretus auxilio incolumis transiuit. Veniens autem ad Pontificem, ab eo, quod vnus ex omnibus fere Germaniae Episcopis ausus fuisset, plus Deo quam hominibus obedire, vehementer collaudatus, & in amicitiam non vulgarem receptus est. Ferunt constante adhuc fama, ab eunte clauis ecclesiae Misnensis duobus commississe fratribus suis Canonicis, ut si Rege excommunicato, hi qui suarum partium essent ab ecclesia ingressu non temperarent, obseruatis iannuis, eas in Albim fluiuium deijcerent. Quod & factum est. Nam in dicto Concilio Rex propter contumaciam suam cum omnibus complicitibus graui anathemate percussus est: & synodaliter decretum, ne deinceps vlli hominum liceret vendere vel emere quascunque ecclesiasticas dignitates: qui morbus tunc plurimum irrepserat, non tam Regis ipsius magnanimi alioqui, & omni imperatoria virtute praediti viri, quam aulicorum suorum auaritia, & candidatorum ambitione. Id quod ex sequenti capite satis superque ostenditur.

Hildebrandus ille Gregorius septimus.

Imperator concilij Sathanicum indicit.

Concilij indicendi ius ad soli Pontificem spectat. S. Benno Romae huiusmodi à Pontifice exceptus. Clauis ecclesiae eius in Albim conijciuntur. Imperator cum sibi adhaerentibus excommunicatur.

CAPVT XXIII. *Causam continet, propter quam Pontifex Regem potissimum excommunicauit.*

Hæresis Si-
moniacæ,
causa exco-
municati-
onis.

Meginvvar-
dus Abbas
Augiensis
Rupertus
Abbas Ba-
bergenfis
Simonia-
cus.

for. aulico
rum.

V Videra-
dus Fulde-
sis Abbas
sanctiss.

S. Beno cõ-
cilij Ro-
mani de-
cretis sub-
scribit.

Theodori-
cus Suffra-
ganeus.

Theodori-
cus Suffra-
ganeus obi-
tus.

Claret mi-
raculis.

EXecrabilem Simoniacæ prauitatis hæresim, propter quam tunc non solum Regis ipsius, sed etiam multorum episcoporum, abbatum, & prælatorum fama periclitabatur, quæ etiam potissima causa fuit, propter quam Pontifex ecclesiasticum contra eos gladium stringere coactus est: Lampertus nobilis Heruelensis monachus in Chronica sua graphicè taxat, licinqueiens: Eodem tempore Meginvvardus Abbas Augiensis dignitate sua vltro se abdicauit: in locum eius, non per electionis ostium, sed per Simoniacæ hæreseos cuniculum protinus irrupit Rupertus Abbas Bambergensis, cognomento Nummularius, annu-meratis in ærarium Regis mille pondo argenti purissimi. Hic sordidissimis quæstibus & vñuris, quas etiam priuatus adhuc in monasterio exercuerat, infinitam sibi pecuniam confluerauerat. Et propterea mortes episcoporum & Abbatum anxia expectatione iam dudum suspirauerat. Cum quæ eos diutius viuendo, propter effrenatæ ambitionis impetum (quo præceps rapiebatur) morari grauius & impatientissimè ferret, eò vesaniæ euasit, vt præter occulta munera, quibus * auriculariorum fauor redimendus erat, Regi etiam centum pondo auri promitteret, vt eic-cto eximia sanctitatis viro Abbate V Viderado, sibi abbatia Fuldenfis traderetur. Et profectò quod nefariè concupierat, flagitiosissimè obtinisset, nisi pauci, qui- bus ecclesiasticæ leges pecunia chariores erant, in faciem Regi, nè id faceret, obstitissent. Huius igitur in fausto nouo quæ aucupij genere hæc in ecclesiam introducta est consuetudo, vt dignitates publicæ venales prostituantur: & ecclesiastici viri non innocentia æstimentur & integritate vitæ, sed quantitate pecuniæ: nec quaeratur in promouendis quis dignius præesse, sed quis carius possit emere. Hæc ille. Rectè igitur optimus Pontifex Gregorius huic morbo forte parauit antidotum. Nam si hæc pestis illorum etiam animos venenauit, qui mundo huic mortui, & o-mnium ornatum huius seculi despondisse videntur: quanto potius eos etiam, qui summam felicitatem & vltimum beatitudinis finem, in honoribus ac dignitatibus collocant, ad internecionem vsque exulcerasset, corrupisset, vitiasset, nisi eam sapi-entissimus medicus excommunicationis cauterio inuictam vix tandem foras & ex-tra ecclesiam eliminasset? Quare non immerito diuus noster Benno tam sancto vi-ro paruit, subscripsit, ad hæc.

CAPVT XXV. *De Theoderico Suffraganeo diui Bennonis, & Lipsanis quibusdam miraculosis.*

Immorante apud Pontificem Diuo nostro Bennone, Romam venit quidam venerabilis pater, nomine Theodoricus Suffraganeus episcoporum vnus, qui causam regis defendentes simul cum ipso execrati fuerant. Quam obrem di-ctus Theodoricus, ne tanti se criminis participem faceret, Pontificem adiit, & cum pauper esset, vitæ ab eo petijt subsidium. Ille autem quo diutius diuum Benno-nem (cuius consuetudine plurimum delectabatur) secum detinere posset, eundem Suffraganeum diuo Bennoni nostro suffecit, & Missnam destinauit: quatenus ab-sente vero pastore, pontificalis interim officij ministerium adimpleret: cui tam A-postolicis quàm diui Bennonis admoniti literis Canonici præbendam vnã in ec-clesia Missnensi assignarunt. Inter quos aliquandiu laudabiliter vixit plenus virtu-tibus & honestæ conuersationis moribus. Quadam verò die cum episcopalis mu-neris gratia Colditz eiv. slem diceceseos oppidum simul cum Capellano suo pete-ret, multo senio grauatus, subito in via cepit deficere: delatusque ad proximũ mo-lendinum (cui Komlitz adhuc hodie nomen est) magna deuotione diem clausit extremum. Commiserat autem Capellano suo, vt appositis feretro asellis, quos molitor ad manus habebat, in quemcunque locum ecclesiasticum casu duce-re-tur, ibidem eum tumultuaret. Aselli itaq; recta via versus Ecclesiam in pago Hart-delati, causam dederunt eius ibidem sepeliendi. Cuius quidem pagani adhuc me-mores, nonnullis eum miraculis & signis illustrem perhibent. Et hic quidem The-oderici fuit exitus. Interim verò Principes religione tacti, paulatim colla coeperunt ab Imperatoris iugo retrahere, iamque non solum clandestinis congressibus, ve-rum publicis etiam conuentibus, de surrogando alio Rege inter se tractare. Quam-obrem fractis Imperatoris viribus, cum nil amplius timoris esset, diuus Benno, qui multo

SURIUS

q. ter
10. 10. 10.
RVIII
5

multo iam tempore Pontificis lateri adhæserat, reditum tandem ad ouile suum, vix magnis impetrauit precibus. Cui abeunti Papa in signum veræ dilectionis non vulgares donauit Sanctorum reliquias: quas ille toto tempore vitæ suæ religiose coluit, & tanquàm caelestem quendam thesaurum veneratus est. Extat ex eisdem reliquijs circa tumbam ipsius in hodiernum vsque diem, mirabile quoddam dictu: vt scilicet inclusæ argento, seu pacificali (vt vocant) peciuncula, alijs quidem osculantibus appareant, alijs verò minimè. Quin his etiam quibus videre eas cõtingit, non semper se ostentant: sed modò præsentés adsunt, modò veluti præstigio quodam cernentium oculos elidunt. Ferunt quidam diuum Bennonem nostrum alijs etiam vicibus & sub alijs etiam Põtificibus, Victore scilicet & Urbano Gregorij successoribus, Romam itasse: verum nobis præter eam, quam modò descripsimus peregrinationem, certi nihil constat. Quamobrè ad ipsius ex eadem professione reditum sequens festinat oratio.

CAPVT XXVI. De reditu diui Bennonis ad Ecclesiam suam Missensem, & inuentione clauium.

Beatissimus pater Benno noster, expeditis apud Pontificem Ecclesiæ suæ negotijs, relicta tandem Roma per decliua Apennini iuga, per amœna Flaminia rura, per angustas Rhæticarum Alpium fauces, Vindelicos Noricosque transiens, ad ciuitatem suam Missensem preciosissimis reliquijs & indulgentiis onustus feliciter peruenit. Ne autem sub primum ipsius aduentum ciuitas commoueretur, nè illi Clerus cum solita ferculorum pompa in occursum procederet, sub peregrini specie ad hospitium publicum omnibus ignotis diuertit. Memorant incolæ in hodiernum vsque diem, hospitem, dum ingentem quandam piscem ex Albi flumine, eadem fortè hora allatum exenterare cõpisset, sub brancis siue pennis ipsius, clauem reperisse ecclesiæ, quam diuus Benno post abitum suum in eundem fluuium proijci mandauerat. Cuius rei fama cum mox totam repleisset urbem, Canonici præfatum hospitium repentè irruunt, & agnitiuam pastorem suum, maximo totius vrbs plausu, ad ecclesiam suam conducunt. Qui populo de more benedicens, à turbavsq; in alterum diem vix demùm se potuit auellere. Manè verò nulla tantæ viæ lassitudine obstante, ilicò pastorale fecit officium, & inter sacrificandum pro concione populo Apostolicam nunciavit benedictionem & gratiam: eosq; qui ob vitandam Regis indignationem, vel sola participatione colloquij ecclesiasticis subiacebant censuris, simul omnes concessa sibi potestate absoluit & Ecclesiæ reconciliauit. Quare vix dici queat, quantus breui factus sit ad eum concursus è vicinis oppidis ac populis, qui omnes vno ore clamabant: Aduenisti desiderabilis, quem expectabamus in tenebris, vt educeres vinculos de claustris. Erat enim eorum pars multo maxima excommunicationis vinculo irretita, quos pius pater festino ad ecclesiam suam gaudio reducens suscepit: & tanquàm filio olim perditò vitulum saginatum, hoc est pinguem Christi panem (iniuncta prius poenitentia) sacramentaliter exhibuit: sicque perditionis filios in electionis vasa feliciter conuertit. Dedit autem illi Dominus gratiam & malorum requiem, vt deinceps reliquos vitæ annos vsque ad decrepitam senectam in pace agens, restaurandæ Ecclesiæ suæ & extirpandæ zizaniz, quæ longo iam tempore in Dominico agro suppullulauerat, tranquillam posset operam impendere: quod & sedulò perfecit. Et quia præcipuè eius animo hærebant antiqua Sclauorum cura: idcirco quo studio, qua doctrina, quibusve miraculorum signis illos ab antiquis eorum erroribus, ad infallibilem Christi veritatem tandem reuocauerit, quàm breuissimè potero sequentibus complectar.

CAPVT XXVII. De reassumpta Sclauorum cura, de valle sancta, & fonte qui diui Bennonis precibus scaturisse dicitur.

Meminisse hic oportet eorum, quæ supra de Sclauis disseruimus: Qui scilicet vtranque ripam Albis circumsidentes, gentili supersticiosoque ritu, honorem quem Creatori debebant, rebus exhibebant creatis, lignum quod dolabant, & lapidem quem cædebant irrationabilem adorantes. De quorum moribus cum diuus Benno Gregorium Pontificem certiore reddidisset, mandatum & Apostolicæ legationis munus ab eo recepit, cum potestate prædicandi eis verbum Dei, & absoluendi à certis casibus etiam Sedi Apostolicæ

Mirabile
Lipanis
circa tum-
bam diui
Bennoniæ.

Topographia.
Redit ad
suam Ec-
clesiam S.
Benno.

Claves ec-
clesiæ sub
pennis eu-
iustia pis-
cis reperi-
untur.

Excõmu-
nicatos mi-
sericordi-
ter absol-
uit.

Studium
eius pro-
uertendis
Sclauis.

SURIUS

gter
Nomen
RVIII
5

reſeruat. Quare factus eſt indiēs maior ad eum concurſus populorum, præcipue Sclauorum, quorum aliqui memores adhuc priſtina doctrina, quam illis pius pater priuſquam à Rege in exilium miſſus eſſet, tradiderat, præ deſiderio & amore facti ipſius eloquij vltro ſe illi proſtratos offerebant, & commiſſi ſcleris cum more rore ac luſtu veniam petebant. Ille autem, vt mitis erat corde, & pronus ad ignoſcendum, obuijs eos manibus, & veluti poſtliminij iure ad Chriſtum redeūtes excepit. Scripturasque illis tum veteris, tum noui teſtamenti proponēs, quantum celo eſſet gaudium ſuper vno etiam peccatore conuerſo, non ſolum ad lachrymas, ſed & quodecunque ſatiſfactionis genus facile inducebat. Cum autem multitudinem conſluentium ciuitas non caperet, locum concioni aptum delegit, vallem ſcilicet vnā apricis ſaltibus amœnam, mille ab vrbe paſſibus, inter Orientem & Aquilonem expoſita. Huc igitur cateruatim aduolantia multa millia hominum ſacraſiſimos illius ſermones, de ſummo ac vero Deo, de prima hominum origine & eorum lapſu, de incarnatione Verbi, & humani generis reſtauratione, ceteraque id genus ſacramenta arrectis hauriebant auribus. Plerique etiam ſpiritu ita compuncti ſunt, vt idola, quæ domi habebant, ſub conſpectu viri ſancti proferentes fructum comminuerent, ſicque ductu & auſpicijs diui Bennonis animas ſuas ſaluſfacerent. Quadam verò die, cum populus feruentiſſimo Solis ætu laborans, ſtribunda amplius ora vix ferre poſſet: beatiffimus pater Benno oculis ſurſum leuatis & oratione facta ad eum, qui conuertit petram in ſtagna, & rupem in fontes aquarum, baculo paſtorali terram feriſſe dicitur: ex qua mox fons aquæ ſalientis ſeatiens, arida hominum labra cæleſti liquore proluit ac reſocillauit. Teſtimonio eius rei eſt, quòd idem fons ſacer, & vallis ipſa ſancta in hodiernum vſque diem ab incolis nuncupatur. Fecit item vir Dei alia etiam in eodem loco miracula, quibus rudem ab initio Sclauorum gentem non ſolum verbo, verum etiam facto doceret, quanta eſſet fidei Chriſtiana virtus ac potentia. Verum nos more noſtro ſolidiora tantum amplectimur.

Prædicat eius penitentiam.

Vallis ſancta.

Conuertitur, & idola ſua conſringunt.

Pſal. 113. Fons ad locum cum baculo viri Dei, dulces emittit aquas.

Multa facit miracula.

Aquæ virtute, & crucis mutatur in vinum.

Ambulat ſuper aquas. Ruſticus cui iuſſa ſimplicitas.

Ranarum ſilentium. Dan. 3.

CAPVT XXVIII. De tranſitu Albiſ, aqua in vinum conuerſa, & alijs quibusdam miraculis.

Quoniam, vt dixi, multi diui Bennonis miracula quæ vulgi celebrantur ſermonibus, & maiorum traditione ad poſteros peruenerunt, hic præterire conſilium eſt, eo maxime quòd breuitate gaudemus omnes: illud tamen de aqua vino facta, & Albiſ tranſitu, quoniam præter communis famæ autipulationem literis etiam mandata ſunt, in antiquiſſimo illo vitæ ſuæ libello, qui nuper in prædicto Hyldſheymentiſ monaſterio (vbi prima olim fecit ſpiritualis armaturæ ſtipendia) miraculoſè inuētus eſt, tacere non auſim. Scribitur enim in eodem libro, quòd cum diuus Benno die quadam ad operarios in prato exiſſet, illis ſiti ac labore fatigatis, ſigno Crucis edito aquam in vinum cõmutauit. Quòd cum puer ſuus animaduertiſſet, allata ſibi vnda, En, dixit, faciam ſicut domini meus. Qui interrogatus quidnam feciſſet: Crucem, reſpondit, deſuper edidit. Cumque puer idem faceret, meritis beati viri & ſimplicitate pueri aqua mox vini ſaporem induit. Cum autem iam dies ad occaſum tenderet, & diuus Benno recta via per pontem ad ciuitatem peruenire non poſſet, iter ad proxima Albiſ fluenta deflexit, & Cruce ſe muniēs, fluuium ſecco pede pertranſiuit. Quòd videns ruſticus quidam, qui eum cum pluſtro fœni ſequebatur, protinus per aquam inſecutus eſt, & incolumis tranſiuit. Benno autem audaciam hominis vehementer increpans, prohibuit tum nè id amplius faceret, tum nè cuiquam quòd factum erat eo viuente detegeret. Solebat autem vir Dei nonnunquam orando meditandoque agros circuire: ibi cum aliquando iuxta paludem quandã Garrula limoſis rana coaxat aquis nè contemplantem inturbaret, Seriphiam eſſe iubet. ſunt enim in Seriphio rane omnes quidem mutæ. Paululum inde tranſgreſſo venit in mentem Danielis illud: Benedicite cete & omnia quæ mouentur in aquis Domino: benedicite omnes beſtiæ & pecora Domino. Timens igitur nè forte gravior eſſet Deo illarum cantus quàm ſua oratio, eis iterum mandauit, quatenus conſuecta voce Deum laudarent: quæ mox campos & aëra ſtridore ſuo garulo repluerunt.

CAPVT

Proditus tum his tum alijs Benno miraculis, vehementer apud se erubuit, timens, nè fortè vndè celebrior fieri inciperet apud homines eius nominis fama, indè apud Deū magis ipse vilesceret, dicente Apostolo: Si adhuc hominibus placerem, Christi seruus non essem. Nè igitur popularis auræ affectator haberetur, tacito secum egit consilio quonam potissimum modo frequentiam hominum euitare, & in solitario aliquo loco delitescendo, soli Deo seruire posset: atq; idcirco rebus apud ecclesiam suam accuratè compositis, ipse Occidentem versus, ad extremos dioceseos suæ fines, villam scilicet Naumborg, paucis admodum viæ suæ consociis secessit: ibique ædiculam in honore diuæ Parthenices & omnium cæli indigetum cōsecrans, preciosissimis eam donauit reliquijs ac indulgentijs, quas nupèr Roma secum asportauerat. Iuxta ædem verò, cellam vnq̃ humilem pro se & sacerdotem quem secum habebat, cōdificauit animo, vt deinceps, nisi episcopalis curæ munere exigente, ab ea nusquam discederet. Verùm quanto magis latere voluit humilis Christi seruus, tãto eum * magnificare dignata est proptia diuinitas, in hodiernum vsq; diem testans, quàm gratum cælo fuerit huius dilecti serui sui obsequium. In certis enim agrorū semitis, quas ille ibidem more suo post diuini officij pensum deambulando meditandoque pedibus suis sanctissimis calcavit, frumētum adhuc hodiè citius flauescit maturescitque, quin fertilior etiā longè seges in eodem loco quàm per vicina circumquaque rura nascitur. Id quod ego nō solum ex aliorum scriptis, verùm etiam oculis meis compertum habeo: & vidi quia verè Deus mirabilis in sanctis suis. Eadem autem præcox agri cuiusdā fertilitas in Gedau, vbi pariter aliquandò contemplantundus deambulauit, à Plebano eiusdem loci medio nupèr iuramento in examine testium quorundā, deposita est. Quid igitur? taceam necne? quæ de agilitatis dote diuo nostro Bennoni omnipotens Deus contulit insignia? minimè gentium, Memoriarum enim hominū proditū est cōmuni voce ac fama: quòd cum beatissimus Benno frequenter post sacramentorū tractationem ex oculis Capellani sui euanescente, & agilitatis munere in ecclesia sua Misnensi subito constitui, indeq; sacris omnibus confectis ad consuetam prandij horam cum Capellano suo iterum in dicta villa presens adesse soleret: captum aliquandò vehementi Capellanum admiratione, abeūtem manè heri diligentissimè obseruasse, moxq; insecutum præter pauca in recētī pruina vestigia nihil reperisse indicij. Sed statim veluti turbine arreptum, in dicta Misnensi ecclesia post tergum domini sui geniculantis in pedes constitisse. Quem cum diuus pater in spiritu adesse sentiret, ipseq; consummatis sacris more suo mox iterum in cellam suā, Capellanus verò vix altero die reuerteretur: (est enim distantia locorum XXXIII. milium passuum) grauitè eū increpitasse, & sub anathematis nexu vetuisse, nè eo uiuente cuiquā hominum quod factum erat proderet. adeò abfuit à beato viro, quòd gloriam suam quæreret. Cæterum nos neq; ista temerè asserimus, neq; proteruè abnuimus. Cum similia multa de turelaribus genitalis soli nostri, (Sueuiam puto) diuo Cunrado videlicet ac Vdalrico, necnon alijs quibusdam sanctis patribus scripta sint, & pro confesso habeantur. Præterea in memoriā Diui Bennonis adhuc hodiè quotannis celebratur ingens populū cōcursus in dicta villa Naumborg tribus diebus præcedentibus & sequētibus festum omnium Sanctorum, quorum nomini (vt prædiximus) pius pōtifex ecclesiam suis olim manibus dicauit. Sunt etiam ibidem ruinae cellæ ipsius & alia quædam monumenta, tū imago sua depicta in pariete parietis interioris ecclesiæ, cum diademate & insula pontificali & cum titulo desuper per scripto: Sanctus Benno Episcopus. Quæ omnia spectatoribus deuotionem auget & gratiam.

Gal. 1.

ingreditur
solitudine
vt liberius
Deo vacet.

for. s. mag
ni facere.

Frumētū
pæcox, vbi
Benno am
bulauit.

Psal. 67.

Rapitur
diuina vir
tute in mo
mento, ad
ecclesiam
suam Mis
nensem.

Rarum mi
raculum.

Ecclesia S.
Bennonis
in honorē
omniū sā
ctorum de
dicata.

CAPVT XXX. De spiritu prophético & futurorum præsentia.

Dum beatus Benno tumultum ciuitatis declinaret, cellæ suæ solitudine se oblectans, & diuinarum rerum meditationi liberius quàm antè vacans, multas habuit reuelationes, quibus futuræ quietis dulcedinē perfunctoriè saltim & quantum viatori licet degustasse creditur. Eisdem etiam reuelationibus illuminatus, multa futura priusquam euenissent prædixisse fertur. Quibus duo saltim minimè cōtemnenda hīc recitasse sufficiat. Quorum alterum in

multis gau
det reuela
tionibus.

lue de or
ine cister
ten. & mo
asterio ex
ruoio prę
lixerit.

Henrici III
interitus.

radicit
archioni
liffnenf
tum inte
itum.

Apparet
post mortę
Marchio-
ni, terribi-
liter eum
intuens.

Marchiois
interitus.

SURIUS

g. ter
Honor
RVIII
5

veteri Cella insigni Missnensis dioceseos monasterio completū ac literis manda-
tum est. Cum enim vir Dei longe olim ante cellam conditam, transitum forte eo
loci faceret, videretq; columbarum illic turmā gregatim confidentium, ad comi-
tes conuersus: En, ait, hic locus est, ad quem paruo post tempore noua quadā con-
uolabit religio, cuius precibus mortaliū turba magna saluabitur. Nec cassum fuit
oraculum. Oro enim deinde diuo Cisterciensū ordine, Otto Missnensis Marchio
Cellense cōenobium dicto ordini primus ipseus fundator sacrum fecit, & supra quā
credi potest mirifice dotauit. Alterum diui Bennonis vaticinium fuit, quod Mar-
chioni (quem Henricum Dedonis filium esse perhibēt) in maxillam eum ferenti
prædixisse fertur, quod eodem die anno reuoluto alapam sibi datam vindicaturus
esset. Erat idem Marchio Regi Henrico admodum deuotus, eo quod apud eum (vt
suprà narrauimus) à puero educatus esset. Cumque idem rex capularis iam senex
nouos iterum in Imperio motus suscitans, decidia iam dudum cornua rursus in
cælum erigeret: à proprio filio carceri mancipatus, pollutam multo sanguine ani-
mam contra Poëta sententiam, sicca tādē morte ad inferos destinauit. Marchio
autem præfatus quoniam Apostolicā Sedem & Ecclesiasticas censuras cōtemnen-
do Regi plus iusto complacere vellet: nec etiam ab ecclesiā Missnensis bonis iam
olim à Rege ablati abstineret, aut ea dictā ecclesiā vtcunquē admonitus restitu-
ere intenderet: Cumque quadam vice à diuo Bennone, ob hoc grauius argueretur,
nec ratione obiecta posset diluere: ira tandem percitus, nihil cano capiti, nihil sa-
cro ordini deferens, venerabilem senem dura percussit alapa: cui pius pontifex, non
suā quidem iniuriā memor, sed cælestis sententiæ spiritu reuelante edoctus futuru
prædixit, vt anno sequente eodem die admissi sceleris pœnas daturus esset. Nec di-
cto fides absuit. Circumacto enim anno cum dies vltioni dicta ad vesperum iā in-
clināssent, Marchio qui duro corde facinoris rāti nedum vllam egerat penitentia,
verum etiam ludibrio habens sancti viri præfagium, ad Consiliarios suos conuer-
sus, (& veluti Dictator Casar Spurinam olim auripicem irridens) En, inquit, dies
quem atrum nobis Benno futurum interminatus fuerat sine noxa adest. (non con-
siderans venisse quidem diem, sed nondum præterisse) Itaque adhuc loquens, subi-
tō ineuitabili Dei iudicio non placido, vt antea, sed toruo terribiliq; vultu eum
adorientem, pœnasq; poscentem, videre visus est: (erat enim paulo antea vita fun-
ctus) suos igitur, vt suppetias illi ferrent, quoniam diuus Benno eum impereret, fru-
strā precatus, in genua concidens, subitanea morte periisse dicitur, non tam ob illa-
tas manus violentas in sanctum Domini, quā quod, vt quidam tradiderunt, non
ingrediretur ad eum causa pupilli & viduæ, sed magis, oppressor esset pauperum, &
ecclesiasticarum rerum aruficator. Extant in eodem loco diuersa signa in lapide in-
cisa & in memoriam ac monumentum eius rei posteris relicta.

CAPVT XXXI. De morte & felici diui Bennonis transitu.

Oratio eir
ante mor-
tem ad fu-
os Cano-
nicos.

Postquam beatissimus pater Benno, laborioso huius vitæ cursu ad extremā
aetatem vsque impigre constanterque emenso, festæ iam post plurima peri-
cula puppi tutum adesse portum, & æternam in stare sibi requiem spiritu re-
uelante cognouit: festinus præ gaudio fratribus suis Canonicis in vnum
conuocatis tali eos oratione alloquitur: Hora est, iucundissimi fratres, quam ego
multis retrò annis, nescio an maiore sollicitudine, an desiderio semper expectaui:
Desiderabam quidem sæpè, nē mala viderem, quibus diebus meis iactata est sancti
Petri nauicula, nēve post huius mihi commissę ecclesiæ profanata sanctuaria & di-
uisa inter hostes spolia amplius superessent, miseram claudere vitam. Metuebam
ex altera parte, nē fortè vel hoc ipso quod diuinæ tērationis iacula parum constan-
ter, aut nimis molliter ferre viderer, omnipotentis Dei iustam incidere indigna-
tionem. Denique implorata Dei gratia antiquorum patrum zelum imitatus, Marchio.
Henrici carcerem & exilium, Buckhardi graues & insignes contumelias, Marchio.
nis postremò ipseus minas & verbera, & quicquid sacrilegis in me manibus patrā-
selibuit, forti animo pertuli, donèc impleta perfidorum hominum malitia diui-
næ prouidentię arcana sequerentur iudicia. Nullam autem in me causam inuene-
runt, nisi quod sacrosanctæ Apostolicæ Sedis obediētiam confessus, sanctissimi vi-
ri Gregorij septimi & successorum suorum causam intrepidè tutatus, resq; Ecclesiæ
meæ nequiter ablatas quibuscunq; potui ecclesiasticis censuris ac pœnis vendica-
re nisus

renisus sum. Hæc accusatoris in me summa fuit. Verùm id iure ne fecerim an iniuria, æterni iudicis tribunal appello, quò præsens hæc hora me vocat: veniet autem citò post me Henricus Rex ac ceteri ecclesiasticæ potestatis temeratores: quos inter & me Deus iudicabit. Sed quoniam vos propter discessum meum tristiores factos esse conspicio: hanc interim à me consolationem, accipite. Successorem in locum meum habebitis virum bonum & timentem Deum, qui ecclesiasticam rem vestram magna ex parte augmentabit. Id què eo ampliùs, quòd post obitum meum his, qui rem diuinam hæcenus impedire solebant, plus iniicietur terroris & formidinis. Ego enim si, quam spero, apud Deum gratiã inuenero susceptum semel huius Ecclesiæ patrociniũ per omnem tuebò ætatem & secula: causam què ipsius accessorum assumens, accusare non cessabo eos qui ausu temerario, siue in hanc Ecclesiã, siue in ipsius ministros ac bona committere præsumpserint, nè id impunè tulerint. Quòd si paululũ in accusando visus fuero negligetior, sic sibi persuadeant successores mei, probari partim à Deo eorum patientiam, partim iniuriantium expectari poenitentiam. Qui si indurati ab incepto desistere noluerint, sentiant non longè abfore ab eis perditionem. Contrà verò benefactoribus Ecclesiæ meæ omnia fausta ac prospera apud Deum exoraturus sum. Vos autem charissimi fratres, si procul omni similitate & odio mutuam inter vos charitatem amplexi, non sum mis tantum labris, sed corde bono inuicem salutantes: si diuinum cultũ haud segniter emulati, si Remp. deniquè ecclesiasticam potiùs quàm propria commoda & priuatas inter vos causas tutati fueritis: quanto in his omnibus fideiiores & neeriores què vos Deus inueniet, tanto facilius me pro vobis interpellantem exaudiet. Quemadmodum igitur hic in terris fui, ita & apud Deum paratum me habebitis, prout singulorum merita vel demerita postulauerint, patronum vel vindicem. His seuerò admodum vultu & senili grauitate elocutus, singulorum què manibus pro more deosculatis, illis hymnis ac psalmis iussit insistere: ipse verò deuota ad Deum oratione habita, accepto priùs ecclesiastico comæatu, fessi tandem corporis sarcinam deposuit. Ferunt ilicò dulci locũ odore afflatum, cæleste quid omnium naribus inspirasse, donè ipsũ iuxta pontificalis muneris dignitatem in ecclesiã sua Misnensi honorificè sepelierint. Obijt autem decimo sexto Kalèd. Iulij, Anno salutis M. CVI. ætatis XCVI. Episcopatus verò XL.

Prædicat
successorẽ
suum futu-
rum virũ
bonum ac
timentem
Deum.

Suæ eccle-
siæ perpetuum
suscipit patro-
ciniũ.

Moritur S.
Benno.

CAPVT XXXII. De miraculis post mortem in hunc diem continuatis
& translatione ossium, & casula diui Bennonis.

Defuncto Bennone, sedẽ ipsius accepit venerabilis Hervvicus V Vurtzẽsis Ecclesiæ collegiatae fundator, quem consecrauit Henricus X. Magdeborgen. ecclesiæ Archiepiscopus. Cæterum, sicut prædixerat pius pater, breuè post obitum suum, VII. videlicet Idus Augusti eodem anno prædictus Henricus Rex IIII. quasi repetundarum ab eo postulatus, miserè obiit. Cuius cadauer quinquennio (vt aiunt) ecclesiastica caruit sepultura. Obijt & Marchio diui Bennonis præcessor, eo quo supra diximus modo. Quorum casu admoniti successores, Ecclesiæ Misnensi non solum ablata restituerunt, verum de suis etiam bonis semper magis ac magis addiderunt. Propter quod in hũc vsq; diem semper magis ac magis etiã à Deo exaltati ac prosperati sunt. Beatissimus verò post mortẽ suam non minoribus apud Deum claruit meritis ac miraculis, quàm olim in vita, cõstitit. Miracula ad sepulcrũ eius.

gentibus ad sepulcrum ipsius plurima impetrans beneficia. Quorum quidam à varijs languoribus curati, plerique à grauib; periculis & anxietatibus liberati, nonnulli etiã à morte suscitati sunt. Quorum omnium fides apud ecclesiã Misnensem literis, sigillis, testibus, & vel tabellione publico, vel Prelatorũ authoritate amplissima fulta est. Trãslatio autem ipsius ex loco humili, vbi olim se tumulari iusserat, ad medium ecclesiæ, vbi nunc tumba ipsius honorificè instructa cernitur, facta est circa annum Domini M. CC. LXX. quo tempore venerabilis Episcopus V Vitigo, huius nominis II. vehemens diui Bennonis amator & prædicator, certas etiam indulgentias ad eandem translationem cõtulit, quò plenius esset deuoti populi gaudium. Idem etiam Episcopus V Vitigo vino illo, quo diui Bennonis ossa lota, & à terreno puluere mundata fuerant, tanquàm saluberrimo quodam olei riuo agros quamplurimos sanauit. Quorum omnium nomina & morborũ species propria manu adnotauit, & apud ecclesiã Misnensem pariter in perpetuam rei memoriam

Hervvicus
Episcopus
Misnensis,
S. Bennonis
successor.

Miracula
ad sepulcrũ
eius.

V Vitigo
Episcopus
misnensis.

Casula di
ui Benno
nis incor-
rupta.
Miraculū
de dāmo-
nia a S. Be-
nonis me-
ritis cura-
ta.

recondidit. Casula verò qua indurus fuerat diuus pater Benno, & baculus pasto-
ralis, tanquam recens deposita, secum in sepulcro inuenta sunt absque omni cini-
fatione, quæ etiam non paruum à sanctissimo corpore virtutem attraxere. Nam
vt vetera taceam: matrona quædam Missnensis dioceseos ex villa Prentzindorf,
prope Fribergā nostra hac tempestate dæmonio arrepta, ad sepulcrum diui Ben-
nonis adducta: cum nullis dæmon exorcismis ab ea fugari posset, induta est tādē
diui Benonis casula, & datus in manu baculus pastoralis, quo factō exclamauit dæ-
mon: Nunc tempus est vt egrediar: relinquam tamen hospite meæ signū, quo me
perpetuò meminerit. Moxq; aperto altero mulieris cruce, terribiliter elusus est. Ro-
ramen autem quod ille fecerat, nulla medicorum arte sanabile, mulier adhuc ho-
diē gestat, & vt timendum est donec vixerit non abolebitur. Præterea vt pius erga
supplices, ita fenerus in obstinatos diuus pater iuxta promissa sua sæpius inuentus
est. Marchionem enim V Vilhelmum, eum qui Grymnis mortuus est, cum Prepo-
situs olim Missnensis Brutenus nomine sæpe adhoratus esset, vt ab exactionibus, &
seruitijs, quibus colonos ac subditos Ecclesiæ Missnensis præter ius ac consuetudinē
prægrauabat, desisteret: nec eum ab incepto posset desistere, ad auxilium tandē
diui Benonis confugit, qui (exoratus tandē assiduus Præpositi precibus) Marchi-
oni, in somnis apparuit, arguens & commonefaciens ad remittenda iniusta grau-
mina. Cumque is consiliariorum suorum suadū, dicentū non esse curanda somni-
orum deliramenta, in nullo se emendaret: alia vice per quietem, iterum visus est

Brutenus
Præpositus
Missnensis.

Marchio
exoculatus.

sibi Benno irruere, & face quam manu gestabat alterum ocellum inurere. Qui ma-
nē surgens & eluscatum se sentiens, tandē compunctus corde, Ecclesiæ Missnensi
non solum data resarciuit damna: verum in super multa contulit donaria, quibus,
vt sperandum est, benedictionem pro maledictione à Deo promeruit. Legitur ta-
men tam hunc quam diui Bennonis percussorem, spe proliis à Deo frustratos absq;
legitimo decessisse hærede, in pœnam læsæ ecclesiasticæ libertatis. Postremò quan-
tus beatissimus Benno Ecclesiā suam Missnensem & Canonicos ipsius varijs
periculis & inimicorum insidijs clementer suis semper meritis eripuerit: nihilo-
secius tamen eis ipsis etiam, vbi quid delirarunt, non pepercit: sed durus duris pa-
ter filijs graui ac manifesto quidem supplicio eorū delicta expiare solitus est: mor-
tes quoque ipsorū præcedentibus paucis semper diebus valido & vehementi quo-
dam ictu prænunciare fertur: monens nimirum eos quatenus venturam iram ce-
leri pœnitentiæ remedio declinent. Sunt præter hæc alia quoque multa numero
præclara facta, dignissima scripto, & lectu iucunda, quæ de beatissimo patre nostro
Bennone referuntur Dei magnalia ac miracula: sed canendum nobis aliquandō
receptui, & linquendus etiam posteris scribendi locus est. Neq; enim omnia omnes
possumus assequi. Nec ipse parum Missnensis decoris ac ornamentis peperisse vi-
debor, qui primus eorum diuitias & caelestem hanc margaritam tot retrò seculis
absconditam in lucem protulerim: satisque nobis id erit demonstrasse, diuū Ben-
nonem nostrum ab incunabilis, vsque ad extremum vitæ spiritum virtutibus ac
vita sanctimonia fuisse clarum: neque prophetiam illi defuisse, & caelestium secre-
torum reuelationem: neque gratiam sanitatum, & impiorum hominum vltionē:
neque mortuorum denique suscitationem: quibus omnibus magnificauit eū Do-
minus in conspectu regum ac principum & in medio populi sui, illiq; coronam
gloriæ perpetuam dedit.

S. Benno
Canonicus
rum mor-
tes prænu-
ciat.

Epilogus.

S. Benno
propheti-
co clare-
bat spiritu.

Epilogus. Satisque nobis id erit demonstrasse, diuū Ben-
nonem nostrum ab incunabilis, vsque ad extremum vitæ spiritum virtutibus ac
vita sanctimonia fuisse clarum: neque prophetiam illi defuisse, & caelestium secre-
torum reuelationem: neque gratiam sanitatum, & impiorum hominum vltionē:
neque mortuorum denique suscitationem: quibus omnibus magnificauit eū Do-
minus in conspectu regum ac principum & in medio populi sui, illiq; coronam
gloriæ perpetuam dedit.

CAPVT XXXIII. ac vltimum, Quibus ex causis Canonizatio
diui Bennonis hucusque retardata fuit.

Q Via nonnulli mirari solent, cur tanto tempore Canonizatio diui Ben-
nonis (quanuis sedulo quaesita) suos non habuerit successus: idcirco nō
admiratione ista scrupulum tandē, vt fieri solet, cuiquam parturiat, hoc
vltimo tandē capite palam agendum esse duxi, quibus de causis opus
hoc tam caelo gratum, quam hominibus proficuum & salutare, hucusque de die in
diem procrastinatum sit. Principio igitur constans omnium totius mundi sapien-
tiam assensus & in confesso est, mortalium cuncta à diuina pendere gubernarique
prouidentia, quæ & velit & possit suo quaque tempore ac loco, prout magis oppor-
tuna nouerit, hominibus adhiberi ministrarique. Quod si ita est, quis non credide-
rit opus hoc tam pium & sanctum, occulta etiam quadam Dei prouidentia, tum
ad

SURIUS

g. ber
Hobert
EVIII
5

ad maiorem ipsius gloriam, tum ad ampliorem hominum profectum hucusque tardatum iri & in meliora seruari tempora? Atqui in agricolis videre hoc licet: quibus si per triduum octiduumve caelum ad vota non influxerit, ilico animum despondent, spemque deponunt, suspicantur malè, timent deterius, conqueruntur ac tum esse de frugibus anni, ac si oblitus esset Deus solitæ mortalium curæ. At ubi mox contra spem omnium serenauerit, & discussis Phœbus nubibus vitali terras calore refoverit: tunc demùm diuinæ prouidentiae opera collaudant, & erroris sui conscij fateri coguntur, optimum & temporum & rerum omnium moderatorem esse Deum: Solemque longè affuisse tempestiuus, quàm si ipsi Phaëthontis instar quadrigas ipsius suis aurigassent manibus. Haud secus nimirum optimo Deus temporum diui Bennoni apotheosim tacito secum consilio referuat. Faceflat igitur mortalium sollicitudo: quoniam ut scriptum est, Dei perfecta sunt opera. Sed hæc ratio pijs fortasse mentibus satisfecerit: verùm pertinacibus & humanis sapientibus, alias insuper huius moræ causas edemus. Defuncto siquidem mox Bennone, cum recens adhuc esset eius cum hominibus conuersatio, nemo fuit, qui tunc ad hanc rem adspirare auderet. Non enim peti solet vel etiam concedi Canonizationis beneficium, nisi longo tempore grauique maturitate probatis miraculis ac vitæ sanctimonia. Nec item nisi ingenti pecuniarum profusione & impensa. Sed quia sequentibus annorum curriculis Ecclesia Misnensis multoties propter incurfiones barbarorum & bella finitima vastata atque depauperata est, idcirco ad faciendas tantas impensas facultas tunc nulla adfuit. Nouissimè verò cum ad Alexandrum VI. prima esset huius rei facta relatio, idem Pontifex Commissarios destinauit certos sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, qui causam examinarent: verùm priusquam negotium cõficeretur, Pontifex diem clausit extremum, deindè etiam Commissarij (quibus res iam nota erat) demortui sunt. Itaque diuo Iulio moder. no vrbs Romanæ Episcopo denuò supplicatum est, qui & ipse huic operi Commissarios dedit Reuerendissimos olim Cardinales Raymundum Gurcèn. Melchior. rem Brixenen. & dominum Alexandrinum: quorum omnium autoritate & beneuolentia (cum duo præcipuè ex eis sepulcrum Bennonis, & quædam miracula proprijs vidissent oculis) optatum iam finem haberemus proculdubio, nisi intempestiua eorum morte Deus nobis manifestè ostendere voluisset, nondum venisse tempus huic operi sua prouidentia destinatum. Quæ etiam causa est, ut Domini Canonici & hi quorum interest (quanuis operam suam haud segniter adhibeant) præter modum tamen Pontificem non nimis urgeant, tum propter arduas suæ sanctitatis tam domesticas quàm publicas occupationes, & temporum istorum discrimina: tum quia de sanctitate diui pastoris sui, quem penes se quotidie nouis fulgore signis ac miraculis suis conspiciunt oculis, nihil hæsitantes præfinitum à Deo tempus æquiore præstolantur animo. His igitur ex causis in hunc usque diem tardata est diui Bennonis apotheosim siue Canonizatio (ut vocant) cum ipse tamen in priuato nihil fecisset, ut pius Christi confessor, à plerisque veneretur ac innocetur. Siquidem ad confessorum sanctimoniam probandam, non sanguinis quarritur effusio, aut vllum supplicij genus, sed miraculorum duntaxat fides ac magnitudo: quibus ille multis iam millibus spectatus est, largiente altissimo Domino Deo nostro: cui sit laus, honor, claritas, & gratiarum actio per infinita secula seculorum.

Phaethontis historia describitur i. lib. Metamorphos. Ouid. Nat. Deut. 32.

Cur canonizatio Bennonis suos non habuerit successus.

Hic fuit postea Canonizatus per Adrianum 6. Legè Onuphrij inappèdicè Platinae & vitam Lutheri.

Vrbs Misnensis Episcopium.

EIVSDEM HIERONYMI EMSER CARMEN IN APOTHEOSIM DIVI BENNONIS.

Vrbs antiqua iacet vastis vicina Bohemis,
Monte racemifero nobilis, atque solo:
Nobilis argento, gemmis, omnisque mineræ
Diuitijs: Misnam Theutona lingua vocat.
Illius ad calcem frendens Aquiloneus Albis,
Suspensio trabibus ponte superbus abit.
Ast in supremo sociata est vertice, pulchra
Pulchrior ecclesiæ regia, digna loue.

o 4

Regia

Regia quæ Parijs totum formosa columnis,
 Dardanias arces posthabuisse queat.
 Hæc etenim secto lapide, & testudine mira,
 Vincit, quas omnes vidimus antè domos.
 Sed tamen Ecclesiæ iuncta non vltima laus est:
 Libera quòd nulli ni tibi Papa subest.
 Condita quòd magnis quondam est Ottonibus, & quòd
 Missniaco semper principe tuta fuit.
 Quodque eius clerus tora cultissimus vrbe,
 Plenus honestatis, religione, fide.
 A quibus assiduo laudantur carmine diui:
 Hic cantant hymnos, nocte diuque sacros.
 Hic ducibus, vel præsidibus commune sepulcrum:
 Hic sunt Sanctorum corpora multa patrum.
 Hic iacet Albertus fama super æthera notus,
 Saxonica nuper gloria magna domus.
 Hic trucibus pendent Frisij's oblata trophæa,
 Quos docuit Dux hic Saxona frena pati.
 Hic hic, in primis, nostri farrago libelli,
 Benno iacet media conditus æde sacra.
 Benno, qui hic quondam meritis dignissimus altis
 Præsul erat decimus, Pastor vbique bonus.
 Nam si vel vitam, vel si miracula spectes:
 Ostendunt sanctum singula facta virum.
 Ostendunt siccis vel flumina peruia plantis,
 Aut in fluminibus squamea turba latens.
 Illæ sæ vestes, ossa in consumpta fatentur,
 Plus sexaginta condita lustra solo.
 Et quam perrexit vnam via longa per horam,
 Fertilior sacro pressa que terra pede.
 Lipsana portendunt occulto transfuga saltu,
 Cernere quæ tantum lumina casta queunt.
 Addunt hinc veteres mira & memoranda coloni,
 Cum quibus hic vixit non sine laude pater.
 Vixit enim viduis, pupillis, vixit egenis,
 His quoque distribuit, non cumulat opes.
 Nec tulit in molli corpus torpescere pluma,
 Aut in purpurea luxuriare toga.
 Quin indefessus iusti zelator & æqui,
 Pro grege deuouit rem que animam que suo.
 Pro grege porrecta, crudelia verbera, palma
 Pertulit & pugnos exilium que suo.
 Hinc viuente illo pascente que nemo Tyrannus
 Lædere Bennonias tunc fuit ausus oues.
 Aut si tentauit quisquam, nec mortuus illos
 Sustulit impunes, sed grauis vltor erat.
 Pars pede succenso, tumido pars gutture sensit,
 Quid valeant sancti numina læsa viri.
 Sunt qui luminibus capti, qui morte piati,
 Sacrilegum luerint eluerint que scelus.
 Multa tamen maior que suæ pars conscia culpa,
 Dum fleuit ccepti facta nefanda sui,
 Cum que dolens alto traxit suspiria corde,
 Promeruit veniam, restituit que duplum:
 Nulla est tam vehemens pena aut grauis ira Deorum,
 Quin vbi pœniteat, flectere possit homo.
 Quis petijt veniam non exauditus ab illis?
 Quis frustra ingemuit? quas renuere preces?

Præcl.

Missna ci-
uitas libe-
ra.

Diuinus
cultus quã
tum in ec-
clesiã Miss
nẽsi viget

S. Benno E
piscopus
fuit X. ec-
clesiã Miss
nenfis.

Cassula &
vestes eius
post longa
tẽpora in-
ueniuntur
illæsa.

Liberali-
tas eius in
pauperes .

Quid pro
suis ouib;
petulerit.

Nulla tã
vehemens
Dei ira,
quæ vera
pœnitẽtia
non flecta-
tur mitige-
tur que.

SURIUS

giber
Moller
RVIII
5

DE S. BENNONE EPISCOPO MISNENSI.

165

Præcipue Benno nullis mortalibus vnquam
 Difficilis, nullis iusta petita negans.
 Ad cuius tumulum glomerantur pendula vota,
 Multus vt accepta contulit æger ope.
 Cernitur hic lacero confossus pectore ferro:
 Hic alius fracto crure perire timet.
 Hic cecidit summa quondam resupinus ab arce:
 Ille fuit rapidas obrutus inter aquas.
 Hic trahit in medijs positus suspiria flammis:
 Hic cinctus valido corripit hoste fugam.
 Hic queritur febres, alius fera tormina ventris:
 Hic misero nervos vellet abesse pede.
 Ille elephantiasim deplorat, hic enterocelas:
 Aut hamorrhoides, lithiasim ve dolet.
 Denique quisquis adest placida redit inde salute,
 Nec patitur castas Benno fuisse preces.
 Sensit opem princeps: sensit quoque regia Coniunx,
 Quæ prius ægroto stenerat vsque viro:
 Nunc formosa suo ridet coniuncta marito,
 Et pendit diuo carea vota patri.
 Inde frequas alijs etiam de gentibus illuc
 Accelerat varijs turba grauata malis.
 Huc veniunt Thuri, Pruteni, Sarmata, Sclauus:
 Huc vicinus agit sæpe Bohemus iter.
 Sæpe etiam admonitus media per somnia nocte,
 Huc tulit arctoo Cymber ab axe pedem.
 Mille licet veniant, referunt quoque mille salutem:
 Arguit hoc sanctum scilicet esse virum.
 Nam licet hoc nulli sacro sine numine Diuum:
 Nemo malus tanta & talia signa facit.
 Et tamen (indignum) quatuor modo secula & vltra
 Dum pollet meritis his magis atque magis,
 Nemo hunc Pontificum merito dignatus honore est,
 Nemo inter sanctos rettulit, antè sacrum.
 Hoc ego dum mecum nuper stomachatus acerbè,
 Nunc hos nunc alios insimulando rei:
 Ingemui tantam tanto latuisse tenebris
 Tempore virtutem, tot benefacta viri.
 Scilicet inuidia fieri potuisse putabam:
 Quæ (nisi non valeat) supprimit omne bonum.
 Accusabam omnes, quibus hic benefecerat olim:
 Sed plus Canonicos Missniacosque viros.
 Nec deerat multum quin tunc hominesque Deosque
 Dixissem ingratos immemoresque boni.
 Donec in insulo, quo nescio numine somno
 Benno mihi visus talia verba loqui:
 Insimulas falsò sanctos Hieronymè patres,
 Frustrà indignaris fratribus inde meis.
 Non est Pontificum, non est incuria fratrum,
 Quòd mihi nondum aras constituere sacras.
 Nec minus Ambrosia vescor, vel nectare potor:
 Nil facit ad sanctos hic popularis honor.
 Nec tantum gelidi superis libamina faxi
 Quàm pudor & probitas sanctaque vita placet.
 Qui vitam innocuè vixit, hic esto beatus,
 Siue etiam rodant membra relicta fera.
 Sed tu quando pio nostri succensus amore
 Tam petis in nostris thura adolere focis:

Miraculo
ad sepul-
crum eius.

Æger
princeps
ab infirmi-
tate cura-
tur.

S. Benno
apparet in
somnia Hi-
eronymo.
Eusebio
huius hi-
storie au-
thor.

Nè du.

Is fuit poetica inditus relatus ab Adriano VI. tempore Lutheri ad confundendum forte eius impudogma.

Nè dubita ventura suo stata tempore fato,
Quæ Deus occulta nunc ratione tegit.
Interea nostros sine quæso quiescere manes:
Et quem thure nequis, fac pietate colas.
His dictis, Benno subitis euanuit alis:
His dictis, somno sum resolutus ego.

BARTHOLOMAEI STENI BRIGENSIS PHILOSOPHI
& Oratoris carmen Lyricum ad diuum Bennonem.

Qum multorum opera, Benno pater, tibi
Desudare frequens ingenium patet,
Et laudare sacras quisque canoriùs.
Virtutes cupiat tuas.
Quum sint verba quibus liberius fluant,
Et sublimia qui carmina concinant,
Quorum te celebrant ora, lyra, fides,
Cuique ut copia suppetit.
Sed non alter erat, cuius ab intimo
Emanat tua laus pectore gratior:
A cuius modulo suauior increpat
Vox, aut aure sonet tua.
Quàm deuota tui mens Hieronymi,
Vitæ facta tuæ qui canit inclyta,
Qua mores memorat sancta que stemmata,
Et miracula plenius.
Ergò sic meritum diue pater iuua,
Scis illi quid opus: quo neque dignior
Te præco vllus erat, cui tua debeat
Plus pro munere sanctitas.

ITEM HIERONYMI EMSERI CARMEN AD DL
uum Bennonem, quod habebatur in fronte huius historie ante
te Epistolam dedicatoriam.

D ue pater Benno pro vita suscipe vitam,
Hoc hostimento nil tibi maius erit.
Tu mihi mortalem precibus producere vitam
Visus, ubi media destituebar ope.
Immortale tibi nomen vitamque repono,
Nam viues scriptis notior inde meis,

MARTYRIVM SS. FERREOLI PRE-
SBYTERI ET FERRUCIONIS DIACONI AC SOCIO.

rum eorum, ut habetur in antiquissimo MS. codice, cui adstipulantur antiquissima martyrologia.

Iunij 6

Irenæus
Lugdunæ
episcopus

Christus
lapis sangu-
lans.

ODEM tempore quo summus sacerdos & martyr eccle-
siæ Lugdunensis sanctus Irenæus Episcopus Christi, lu-
men æternum, & splendor iustitiæ publicè suam prædi-
cationem in Gallijs dederat, & assidue verbum Domini
nostri Iesu Christi gentibus declarat: sanctum Ferreolum
presbyterum & Ferrucionem diaconum ad Vesuntinam
ciuitatem verè ut fundamentum fortissimum ad fundan-
dam supra petram Christi Ecclesiam misit, & sicut angula-
ris lapis sponsi cælestis, & ut margaritæ resplendentes ful-
gebant, per quos nomen æternum & splendor glorię gentibus quæ in tenebris iace-
bant

SURIUS

g. ber
h. ber

EVIII

5

bant coruscaret, vt eorum prædicatione ad baptismatis gratiam conuolarent, in quibus erat mira virtus Christi. In verbo enim & sapientia strenui, vultum angelicum & Domini seruitutibus aptum manifestè populis demonstrabant. Agebatur Catholica fides, lætabantur de confuso & victo diabolo quotidie Christi. ani: qui dereliquentes idola, sequebantur Christi vestigia. Similiter sanctus Irenæus Felicem Presbyterum, Fortunatum & Achilleum diaconos, ex suo latere ante gloriosum martyrium suum Valentiam dirigit in urbem. Quibus ingressis, talem Dominus athletis suis contulit gratiam, vt illa paganorum multitudo, quæ in tenebris iacebat, eos plenissimo affectu diligeret. Erat itaque in eis mirabilis Christi gratia: quia vultu placidi, profusi in verbo, vt Dominum corporali consortio sequerentur homines docebant in terris. Sursum quoque corda suspensa angelico habitu sociati terris, splendebant in cælis. Dum ergo essent Spiritu sancto repleti, spiritus in mundos verbo purgabant, ægros, oppressos fanitati reddebant: nec narrare lingua sufficit, quantas virtutes, quantaque signa & prodigia per eos Dominus noster Iesus Christus gentibus demonstrauerit. Tunchi tres beatissimi martyres & confessores Christi extra ciuitatem Valentiam ad Orientem versum sibi tuguriunculum de lignis contextum, locum oratorij dedicauerunt, vbi die noctuque indefinenter Domino Iesu Christo gratias agentes, non cessabant sacrificijs diuinis calum pulsare, eorumque prædicationibus multitudo gentium ad baptismatis gratiam conuolabat. Dum hæc aguntur, quodam tempore cum se sanctus Felix sopori dedisset, expergefactus fratribus narrauit, dicens: Fratres charissimi, vidi locum terribilem splendore munitum, diuersis floribus adornatum, florum & aromatum suauitate miri odoris collocatum, tabernaculum auro gemmisque insignibus constructum: vbi quinque agni sine macula mundi candore splendidi, in eorum arrijs lilia depaſcebant. Dum hanc mirabilem virtutem intuitus essem, audiui vocem terribilem mihi dicentem, Euge euge seruiboni & fideles, quia super pauca fuisistis fideles, supra multa vos constituam, intrate in gaudium Domini vestri.

Sanctus Irenæus suos discipulos ad prædicandum gentibus misit.

Viso Felice presbyteri.

Matth. 26

Dum hanc præclaram narrationem Felicis inuicem sermocinarentur, repleti Spiritu sancto Fortunatus & Achilleus dixerunt: Gloria tibi Domine Iesu Christe lumen æternum, splendor gratiæ angelorum, totius cæli & terræ Dominus, quod nos per seruum tuum Felicem beatificare dignatus es, & nobis indignis manifestare vis vt promissionem tuam possimus dignoscere. Nos ergo esse iubeas tui muneris gratia dignos, quos tui verbi annunciatore præcipuos esse fecisti. Nihil enim in nobis aliquid posse dignoscitur, nisi Domine tua benedictione & virtute muniti, contra hostis insidias & inimici iacula possimus resistere. Ea completa oratione, ecce quidam è fratribus Ferreolo & Ferrucioni beatissimis viris huiusmodi protulit scripta legenda. Viris piissimis & in Christo fratribus Felici, Fortunato, Achilleo, Ferreolo & Ferrucio in Domino salutem. Qui moderatur secula & disponit totius mundi climata, ipse seruis suis ad inuitationem bonæ confessionis arcana sui pectoris non negauit. Cum vigilata nocte me sopori dedissem, vidi reuolutam cæli paginam, & quinque coronas nimio splendore auro gemmisque insignibus adornatas, sydereo fulgere nitore, & singulæ angelorum manibus deportabantur, & signum crucis in medio portabatur. Quod cum admirarer, audiui vocem terribilem mihi dicentem: Venite Irenæi discipuli, percipite promissum vobis patris regnum, vt quia fecistis voluntatem Domini in terris, pariter percipiat promissum patris in cælo. Viri sanctissimi fratres, quoniam nos Dominus ad martyrij coronam inuitat, confortemur & oremus, vigilemus spiritu feruentes, vt nõ diabolus veniens furetur thesaurum nostrum. Ad hæc Felix, Ferreolo & Ferrucioni quæ viderat adscripta narrauit. Sicque factum est, vt diebus ac noctibus psalmis & hymnis indefinenter Dominum Iesum Christum æternum laudarent. Nunc ergo ad eorum veniendam passionem veniamus.

Fortunatus & Achilleus.

Ferreolus; & Ferrucio discipuli S. Irenæi episcopi.

Passi sunt hi martyres sub Aureliano Imperatore in ciuitate Vesuncensi & an.

Eodem tempore quidam vir Claudius nomine ex ciuitate Vesuncensi ad Cornelium ducentis exercitus Aureliani Imperatoris Valentiam veniens, cum audisset quod in sanctos Dei, id est, Felicem presbyterum, Fortunatum & Achilleum rabiem suam taliter exercuerat, de Ferreolo & Ferrucione narrare cœpit, dicens: Sunt huiusmodi duæ personæ in ciuitate vestra, per quos iam medius populus nostre religionis cultus auersus est, & colunt Deum qui ab hominibus crucifixus est, etiam

& ancillam vestram coniugem meam, huiusmodi seducentes Christianam fecerunt, virginibusque suadent ne nubant. Deorum nostrorum despectio tam graue subleuata est, ut nullus eos deos esse iam dicat, nec sacrificium quod est placabile dijs nostris propter eos nullus offerre presumat. Nec solum eos placari prohibent, sed & malleis eos confringere presumunt. Quo audito, Cornelius ait: O inuidiosissimi dii, ut quid virtutes vestre ad nihilum rediguntur, ut iam nullus locus sit, vbi despectio vestra per huius Christianitatis titulum non subleuetur? Quid frater Claudius agemus? Si patrum nostrorum dijs non succurrimus, penè omnis terra se ad Christum tradere habet. Ut quid tam terribile est signum Christi crucifixi, ut ante eum dii nostri pauescant & nobis metum inferant? Sed nec lex Christianorum aliquid commiseri potest legibus deorum nostrorum. Sed accipe literas, & accede ad locum, & huius legis doctores diuersis poenis interfice, ut ceteri metum habeant. Claudius respondens ait: Quæ dictis iubes, factis probabo. Et acceptis literis equitissimi Cornelij, Vesuntensem urbem ingreditur, ac sanctum Ferreolum presbyterum & Ferrutionem diaconum corripi præcepit, qui in crypta paruula se fouebant, sed Christum publice populis prædicabant. Quibus comprehensus, ait: Sacratissimo, rum principum præcepta sanxerunt, ut aut sacrificeris dijs, aut diuersis vos interficiam poenis, ut ceteri metum habeant. Quod si sacrificare dijs nostris volueritis, ex ærario publico remuneratos vos largissimè incolens abire dimittam. Tunc Ferreolus & Ferrutio adspicientes in cælum, vexillo crucis in fronte affixo, dixerunt: Eijce nos, parati sumus, ideoque quod tibi diabolus pater tuus dictauerit fac, nos enim in nomine Domini nostri Iesu Christi semper speramus. Et licet nos diutinis poenis & cruciatibus affligeris, ipsum Christum redemptorem & reparatorem vitæ æternæ confitentes, & in illo credentes, cum ipso semper erimus. Nam pecunia tua tecum sit in perditionem, nobis sufficit vnum Deum colere. Tunc Claudius eos ad trochleas extendi & flagellis cædi iussit. Qui cum flagellarentur, nihil doloris sentiebant, sed qui semper protegit suos Deus hoc illis præstitit, ut angelico habitu & virtute terribili in vultibus resplenderent, dum carnali poena pati viderentur. Quod videntes populi mirabantur. Deinde reclusis eis in carcere, in crastino eos sibi præsentari iussit, & ait: Sacrificatis dijs, an non? Ferreolus & Ferrutio dixerunt: Non sacrificamus, sed nec à bona Christi confessione recedere optamus. Tunc carnifex ira & furore magno repletus, linguas eis amputari iussit. Illi ergo magis accipiebant organum spirituale ad confortandos fratres, & ad prædicandum verbum veritatis & vitæ. Dicebant enim: Beati pacifici, quoniam filij Dei vocabantur. Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt. Beati qui persecutionem patiuntur propter iusticiam, quoniam ipsorum est regnum cælorum. Et ad Claudium conuersi dicebant: Sic dii tui possunt facere sine linguis homines loqui, cum ipsi nec loqui possint nec audire? Sed respice in nos & conuertere, & baptisimi ablutione perfundere, & ex toto corde crede Christo, quia indulgentiam peccatorum tuorum mereberis. Tunc Claudius ira & magno furore repletus, acutissimas subulas, triginta vni, & triginta alteri, tam in manibus quam in pedibus, siue in pectore, vel inter omnia internodia malleis ferreis in eos transfigi iussit, & in omnibus sicut ros de cælo descendens, magis eis refrigerium, quam dolorem præstabat, sed cum de dolore nihil sentirent, tunc Claudius eos gladio percussit. Quibus percussis, tantus odor suauitatis & miri timoris locum illum exterrit, ut existimaret populus se diuinitatis ira obumbrari. Tunc Christiani nocte sublata corpora eorum in eadem crypta sepelierunt, vbi semper orationibus, psalmis & hymnis quotidie Domino gratias agebant.

SS. Ferreolus & Ferrutio comprehensur.

Vide martyrum constantiam.

Amputatis linguis loquuntur. Mat. 5.

Plectitur capitali supplicio.

SURIUS

EVITI

5

MARTY.